

Zdrav0 Hrvatska!

Glasilo udruge Zdravi grad

Proljeće 2012. / Broj 1

Tema broja:

**Bioraznolikost i
eko-društveno poduzetništvo**

*"Ne brinite ako ste izgradili kule u zraku. One su tamo
gdje bi i trebale biti. Sad pod njih stavite temelje."*

Henry David Thoreau

Zdravo Hrvatska!

Toplo vas pozdravljam!

Sve dosadašnje i „odsadašnje“ čitatelje ovog glasila koje već, evo, dvanaestu godinu zaredom promiče primjere dobre prakse usmjerene unaprjeđenju kvalitete življenja.

Glasilo pod nazivom „Zdravo Split!“ sve ove godine povezivalo je upravu, civilni i gospodarski sektor na području grada Splita i okolice predstavljajući pojedince i organizacije koji daju svoj doprinos društvenom razvoju. Otvarali smo svoje stranice temama cjelovitog osobnog razvoja i zdravlja, održivog i zdravog razvoja organizacija i lokalnih zajednica pa sve do globalnih tema društvenih, gospodarskih i ekoloških inovacija i eko-društvenog poduzetništva. Nažalost, toliko fascinantnih inicijativa nije došlo do vaših ušiju zbog indiferentnosti medija, manjka razumijevanja ili interesa.

A svakim se danom rađaju nove.

Ovo glasilo im daje prostor.

List koji izlazi već 12 godina, s većom ili manjom potporom Grada (trenutno bez ikakve potpore), oslanjajući se na podupiratelje kojima od srca zahvaljujemo, najvećim je dijelom nošen entuzijazmom onih koji ga tako rado čitaju i time ulijevaju snagu onima koji ga pišu.

Ovim retcima želimo širiti optimizam, vjeru u dobro i čovjeka te promicati ideju odgovornosti sviju nas za vlastitu dobrobit i dobrobit sredine u kojoj živimo.

Prvi broj glasila „Zdravo Hrvatska!“ ne znači da je „Zdravo Split!“ završio svoju misiju niti da rad na unaprjeđenju (psiho-socijalnog-društvenog-gospodarskog) zdravlja ovdje prestaje.

Štoviše, glasilo „Zdravo Hrvatska!“ pokrenuto je da bismo zajedno lakše došli do rješenja i da bismo se snagom sinergije približili tome da hrvatskom društvu priskrbimo epitet „zdravo“.

Iza uspješnih i odgovornih organizacija, javnih, privatnih i civilnih, uvijek stoje - lica ljudi. Na tim licima želimo raširiti osmijeh i vidjeti optimizam. Jer bez svijesti o sebi, osobnog zadovoljstva i mogućnosti za razvoj, kako uopće pojmiti viziju okoline kakvu želimo?

„Benchmarking“ je pojam iz poslovne ekonomije koji nažalost nema prijevoda, no, evo jedne od definicija: *„Benchmarking je praksa skromnog prihvatanja da je netko drugi bolji u nečemu i mudrosti pokušaja učenja kako tog istog dostići i/ili čak preći.“*

Hoće li vam zazvučati čudno ako kažem da „Zdravo Hrvatska!“ namjerava postati benchmarking glasilo?

Ako je ova praksa uobičajena u poslovnom svijetu, kako to da se ne koristi u drugim sferama života? Zašto ne učimo od skladnijih, humanijih zajednica s „višim indeksom sreće“ stanovnika?

Ne poklanjamo li neoprostivo malo pozornosti vrijednostima koje te zajednice njeguju time što ih ne repliciramo, iako su to i naše vrijednosti, samo smo ih zametnuli negdje. Zar ne bi, slijedeći takve uzore, trebali popločati svoj put razvoju društva?

Kolikog je vijeka paradoks naše stvarnosti da civilizacija napreduje dok je čovjeku sve teže osigurati osnovne uvjete za život?

U današnjem svijetu cijene se sposobnosti za koje je zadužena lijeva polutka mozga, koja je logična, analitična i racionalna. Desna polutka je osjećajna, intuitivna i holistična, što se smatra naivnim, iracionalnim, utopijskim ili čak beskorisnim.

Nismo li svi, u svojoj srži, ipak skloniji ovoj desnoj strani?

I u ovom broju imamo primjere društvenog poduzetništva koje daje izvrsne rezultate. I, da, stavlja osmijeh na lice i zaposlenika i njihovih obitelji, suradnika i korisnika. Radi li to desna polutka? Unatoč vremenu okrutnog „liberalnog“ kapitalizma.

Zar tu praksu ne želimo vidjeti u svom okruženju?

Pozivam vas sve, dragi čitatelji, da se upoznate s iskustvima onih koji su uspjeli na neki drukčiji način, da dopustite nekim novim idejama ući u vrtloge vaših misli. Tko zna, možda preuzmete i njihove osmijehe :)

Eto, neću stići reći ništa o udruzi Zdravi grad. O nama, našim projektima i programima, vjerujem, ponešto i znate. No, saznat ćete više čitajući naše glasilo „Zdravo Hrvatska!“ . A ako vam to ne bude dovoljno, otiđite na našu web stranicu www.zdravigrad.hr i saznajte sve što želite :)

Naposlijetku, želim i nama i vama zdravlje hrvatskog društva,

Marija Martinić

Glavna i odgovorna urednica

10 ljeta od „Zdravo, Split!“ do „Zdravo, Hrvatska“

Žabac i princeza

Prije punih deset ljeta pokrenuli smo ideju časopisa koji bi na lokalnoj razini pričao o onome o čemu se sve manje priča. O dobrim i pozitivnim idejama, ljudima i nastojanjima. O suradnji, inicijativama, hrabrosti, posvećenosti, strasti pomaganja i doprinosa čovjeku, društvu, svijetu i prirodi.

Krenuli smo od svog kućnog praga, jer poslovice kaže: počisti najprije pred svojim pragom, a onda hajde u svijet propovijedati o čistoći.

Ideja je tih 10 godina živjela s usponima i padovima kakve doživljava svaki ljudski pothvat. Ne možemo reći da naš kućni prag bliješti od čistoće, ali možemo slobodno reći da smo činili i činimo sve da bude čišći, ljepši, bolji..., primjereniji univerzalnim vrijednostima za koje se zalažemo.

Usko surađujući s lokalnom zajednicom (lokalnom i regionalnom samoupravom, obrazovnim, znanstvenim, socijalnim i zdravstvenim ustanovama, udrugama, tvrtkama, pojedincima), možemo odgovorno ustvrditi kako nam je to nastojanje donijelo priznanja na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini (američka nominacija za najbolje partnerstvo jednog sveučilišta s lokalnom zajednicom, županijska udruga godine, županijski projekt godine, hrvatska znanstvena knjiga godine, ulazak u knjigu primjera dobre prakse u provedbi EU sufinanciranih projekata, najveći EU razvojni projekt dodijeljen jednoj hrvatskoj udruzi, replikacija nekih naših društvenih inovacijskih rješenja izvan Hrvatske...).

Naši su korisnici u evaluacijama ostavljali uglavnom izraze oduševljenja i iskaze interesa za još više takvih i sličnih programa, a k tome sve veći broj ljudi, organizacija i institucija želi surađivati na ovim i sličnim izazovima te zajedno promicati mudrost življenja u čovjeku, zajednicama i svijetu.

Stoga, nakon 10 ljeta rada u lokalnoj zajednici, „Zdravo, Hrvatska!“, prirodan je korak prema nastojanju širenja našeg fokusa, promicanje tih istih vrijednosti i mudrosti življenja na razini cijele Lijepe naše, upravo danas. Danas, kada su krize svih oblika i veličina nasrnule na naša vrata, od one ekonomske/financijske, preko društvene/socijalne, demografske, ekološke, pa do one temeljne ljudske, moralne krize.

Probuđena princeza

Krize su sastavni dio života i postojanja, od kada je života, čovjeka i društva. I kao što kaže istočnjačka mudrost, krize su prilike za učenje i rast. Za iskorak u novu kvalitetu razumijevanja i postojanja. Za novo, dotad neprepoznato obilje mogućnosti.

Mi vjerujemo da je Hrvatska u stanju prepoznati svoje prilike. I sve obilje mogućnosti koje stoji pred nama i čeka da se ostvari. Naravno, pod uvjetom da ne okrenemo leđa krizi, već je hrabro pogledamo u oči i poljubimo je u usta, baš kao što je razmažena, neodgovorna princeza, koja je izgubila svoju lopticu u bunaru, pogledala ružnu žabetinu.. Da, upravo tako! Jer kriza jest zaista velika prilika za nove iskorake, nova rješenja, pa čak i za pretjecanje onih koji uporno izbjegavaju raditi na promjenama. Hrvatska ima društveni, gospodarski i prirodni potencijal ovu krizu pretvoriti u kraljevića spasitelja ukoliko ima jasnu viziju svojih snaga i slabosti, ali i globalnih prilika i prijetnji.

Kraljević zvan - održivi razvoj

Kraljević spasitelj je izvjesno nešto potpuno novo. Inovativni održivi i inkluzivni razvoj, kapitaliziranje društvenih vrijednosti, a posebice ljudskog i socijalnog kapitala te nešto što smo nazvali eko-društveno poduzetništvo.

Što je sad to? Ovaj je prvi broj časopisa posvećen upravo tome.

Zaronite u temu i promislite: ima li Hrvatska kapacitet i spremnost za to?

Mi vjerujemo da žapcu treba dati šansu. Zato, hrabro naprijed! Za zdravu Hrvatsku!

Može poljubac?

Ranko Milić

Biološka raznolikost, društveno uključivanje i gospodarski razvoj

Lokalna prijetnja ili globalna prilika?

Raznolikost kao resurs

Zaštita prirode i bioraznolikosti u Hrvatskoj je još uvijek samo marginalna tema. U bujici aktualnih političkih, društveno-gospodarskih, socijalnih i drugih hitnih tema razmišljanje o biološkoj raznolikosti izgleda kao razmišljanje čovjeka izgubljenog u pustinji o dosezima impresionizma u slikarstvu prošlog stoljeća. Da, vjerojatno bi se moglo reći da je potenciranje ove teme dok se ljudi bore s pitanjima kašnjenja plaća potpuno izvan pameti, ili barem manje važno u odnosu na sve ove hitne i bitne teme koje se tiču svakodnevnog preživljavanja čovjeka, zajednice i naroda u kontekstu finansijskih, demografskih, socijalnih i drugih kriza koje poput požara zahvaćaju sve veća područja svijeta, a time i naše male Hrvatske.

Možda bismo mogli ostati na tome zaključku kad u ovakvom promišljanju ne bi ležao i jedan od ključnih problema hrvatskog razvoja. Hrvatska, kojoj svi nekako od davnih vremena volimo tepati „Lijepa naša“, „zemlja tisuću otoka“, „mala zemlja za veliki odmor“, „Mediterran kakav je nekad bio“ i što sve ne, još uvijek u srži i na lokalnoj razini ne prepoznaje ključnu komparativnu prednost na globalnom planu koja predstavlja vjerojatno i najveći potencijal, priliku za održiv i kvalitetan i gospodarski opstanak i razvoj.

Od straha do „Aha!“

Naime, Hrvatska je još uvijek relativno čista i nezagađena zemlja, prepuna jedinstvenih prirodnih i kulturno-povijesnih krajobrazu, prepoznata kao jedna od najperspektivnijih turističkih zemalja regije, ali i zemlja koja ima potencijal promicati proizvodnju zdrave, ekološke hrane i proizvoda, obnovljive energije, itd.

Na žalost, realizacija ovih mogućnosti ne samo da još uvijek nije sustavno prepoznata i kapitalizirana, nego se teme zaštite biološke, krajobrazne i kulturne i etničke raznolikosti u nekim sredinama još uvijek doživljavaju kao prijetnja, ekološko zanovijetanje i ometanje rasta i razvoja od strane grupica malih čudnovatih zelenih aktivista (doduše, i oni sami često ne artikuliraju svoje poruke uvijek na najkonstruktivniji i najpoticajniji način).

Uski obalni pojas se i dalje nesmiljeno natrpava betonom i asfaltom, zaleđe i otoci polako zamiru, a unutrašnjost Hrvatske vrlo sporo angažira svoje potencijale u turizmu ili proizvodnji i ponudi jedinstvenih eko-proizvoda ili usluga. S druge strane, biološka, krajobrazna, kulturološka i svaka druga raznolikost ključni su elementi ponude ne samo u smislu razvoja svih oblika održivog turizma i turizma sadržaja (čiji potencijal Hrvatska treba tek otkriti i iskoristiti), već i specifičnih proizvodnji (npr. zdrave hrane, autohtonih proizvoda, ljekovitog bilja, itd.) u kojima sve ono čijem se čuvanju često opiremo predstavlja ključni razvojni kapital

lokalnih zajednica.

Upravo iz toga razloga pojam eko-društvene ekonomije i eko-društenog poduzetništva pojavljuje se kao „Aha“ efekt razumijevanja ove prilike i pretvaranja naših mogućnosti i vrijednosti u stvarne i konkretne društveno-gospodarske projekte. Društveno/socijalno poduzetništvo nešto je što još uvijek nije dovoljno prepoznato, niti od lokalnih zajednica i poduzetnika, niti od velikog broja dionika koji bi od istih mogli imati koristi upravo u ovim okolnostima krize. Slično je i sa zelenim/ekološkim poduzetništvom.

(Eko-)društveno/socijalno poduzetništvo

Naime, društveno poduzetništvo, koje ima neke sličnosti i s našim starim promišljanjima o samoupravljanju, ali je ipak mnogo poduzetnije i inovativnije u onom smislu što uzima ono najbolje od oba svijeta i stvara nešto humanije, demokratskije i kvalitetnije za sve, vlasnike kapitala, djelatnike, potrošače, lokalne zajednice i društveni i prirodni okoliš, tek je nedavno postalo dijelom državnih politika. Da bi se ova saznanja i praksa počeli širiti, potrebno je puno rada na širenju informacija i svijesti o mogućnostima i modelima društvenog i zelenog poduzetništva, načinima njihovog razvoja i poticanja, udruživanja i nastupa na lokalnim, nacionalnim i globalnim tržištima.

Tek kada i najmanje općine, gradovi i razni društveni dionici (primjerice sustavi socijalne skrbi i zavodi za zapošljavanje), ali i oni najveći, kao i sami pojedinci, poduzetnici, nezaposleni i marginalizirani građani prepoznaju moć ovog instrumenta te počnu organizirati i sustavno djelovati u pravcu korištenja ovih mogućnosti, Hrvatska će biti na putu ne samo izlaska iz krize, nego i ostvarenja cilja svog vlastitog održivog razvoja. I ovdje treba biti hrabar i inovativan, jer samo hrabrost i spremnost na kreativno, ali i etično promišljanje omogućuje ostvarenje cilja.

Vrijednosti, suradnja i razvoj

Upravo iz toga razloga, dionici u Hrvatskoj počinju se samo-organizirati kroz zajedničke oblike udruživanja vrijednosno usmjerene ekonomije uključivo i kroz stvaranje lokalnih, nacionalnih i međunarodnih mreža, foruma, centara podrške te u posljednje vrijeme i pokretanja centara/klastera za eko-društveni razvoj. Projekti **SEFOR** i **ESENSEE**, te nacionalna mreža klastera **CEDRA** u osnivanju neke su od lastavica koje, vjerujemo, nagovještaju proljeće održivog razvoja Hrvatske. Stoga, ukoliko ste zainteresirani uključiti se i doprinijeti pretvaranju Hrvatske u zemlju koja ne samo što prepoznaje i čuva, nego i mudro kapitalizira sve svoje raznolikosti, dobrodošli ste biti dijelom ove pustolovine!

Welcome to the Club!

Ranko Milić

• SEDMI OKVIRNI PROGRAM ZA ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

SOLUTION- Sustavno gospodarenje energijom - održiv i ekološki prihvatljiv način u funkciji energetske samostalnosti lokalne/regionalne zajednice

Svrha projekta SOLUTION je potaknuti javne i privatne kapacitete u cilju izgradnje pokaznih primjera energetski samodostatnih zajednica. Planirana su ulaganja u obnovu zgrada u vlasništvu županije na cijelom otoku Hvaru, te objekti privatnih vlasnika. Izgradit će se sunčana elektrana snage 1 MW te nabaviti pogoni za proizvodnju bioplina iz komine, tj. ostataka prerade maslina i vinove loze. Projekt uključuje i istraživanje razvoja i primjene sustava pohrane viška proizvedene energije.

• TRANSNACIONALNI PROGRAM JUGOISTOČNA EUROPA

ENER-SUPPLY- Energetsko planiranje na lokalnoj razini – mjere za povećanje udjela korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti

Cilj projekta ENER-SUPPLY je pomoć regionalnoj i lokalnoj samoupravi u poboljšanju energetske bilance povećanjem udjela korištenja obnovljivih izvora energije i primjenom mjera energetske učinkovitosti. ENER-SUPPLY je zajednički projekt 14 partnera iz 11 zemalja Jugoistočne Evrope.

• IPA JADRANSKA PREKOGRANIČNA SURADNJA

ALTERENERGY - Energetska održivost lokalnih zajednica na Jadranu

Temeljni zadatak je definirati energetsko planiranje na razini malih lokalnih zajednica/samouprava, a obuhvaća izradu energetske bilance, projekciju potrošnje, vrednovanje raspoloživih energetskih resursa, izradu energetskih planova te njihovu provedbu temeljem izrađenih studija izvedivosti. Na projektu ALTERENERGY sudjeluje 17 partnera.

JEDAN OD CILJEVA RAZVOJA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE JE RAVNOMJERNA ZASTUPLJENOST SVEUKUPNOG TERITORIJA KROZ POTICANJE I REALIZACIJU PROJEKATA U INFRASTRUKTURI I GOSPODARSTVU, PRI ČEMU BI SE MAKSIMALNO KORISTILI RASPOLOŽIVI EU FONDOVI. GOSPODIN VISKO HALADIĆ, ZAMJENIK ŽUPANA GOSPODINA ANTE SANADERA, PREDSTAVIO NAM JE UKRATKO NEKE OD PROJEKATA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE I JAVNE USTANOVE ZA KOORDINACIJU I RAZVOJ SDŽ RERA. AKO POŽELITE SAZNATI VIŠE INFORMACIJA, POSJETITE WEB STRANICE RERE.

• MEDPATHS- Raskoš mediteranskog zaleđa

Aktivnosti u projektu Medpaths odnose se na uređenje pješačkih i biciklističkih staza uz tok rijeke Cetine, uređenje dijela istočnog krila tvrđave Klis te uređenje pješačkih i biciklističkih staza na području pokrajina Molise i Abruzzo u Italiji, koja je partner zemlja na projektu. Usto se planira objedinjavanje turističke ponude područja, digitalizacija podataka i postavljanje podataka na info-kioske, te organizacija seminara za poduzetnike i ostale dionike u turističkom sektoru.

• SLID - Socijalna i radna inkluzija osoba s invaliditetom

U okviru projekta provest će se analize koje imaju za cilj utvrditi postojeće zakonodavstvo vezano za osobe s invaliditetom, utvrditi kakvo je trenutno stanje zapošljivosti OSI-a te utvrditi pristupačnost obrazovnog sustava, odnosno njegovu prilagođenost za OSI. U projektu sudjeluje 5 partnerskih zemalja. Završni dokument će uključivati sve preporuke i smjernice prikupljene istraživanjima te primijenjene na pilot programima.

• ADRISTORICAL LANDS - Povijest, kultura, turizam, umjetnost i tradicionalni obrti Jadranske obale

Cilj projekta je valorizacija lokalne povijesne kulturne baštine, razvoj kulturnog turizma, poticanje razvoja ruralnih područja na Jadranu. Projekt se provodi u suradnji s jedinicama lokalne samouprave na otoku Hvaru i Ministarstvom kulture, Konzervatorskim odjelom Split. Aktivnosti koje se provode u SDŽ podrazumijevaju revitalizaciju i promociju etno-eko sela na otoku Hvaru (Humac, Velo Grablje, Malo Grablje, Brusje, Zorače, Male Rudine).

• AGRONET - Uspostava mreže logističkih, distribucijskih i uslužnih infrastruktura za potrebe lanca prehrambene industrije Jadranske regije

Cilj projekta je unaprjeđenje mreže razvoja poljoprivredne proizvodnje hrane i distributivnih sustava te razvoj inovacija i certificiranje proizvoda.

• IPA PREKOGRANIČNI PROGRAM HRVATSKA-BOSNA I HERCEGOVINA

STONE (Kamen)

Opći cilj projekta je doprinos razvoju gospodarstva u prekograničnom području Dalmacije i Hercegovine kroz razvoj i promociju poduzetništva u sektoru eksploatacije i obrade kamena.

ESENSEE natječaji za razvoj

Mreža za društveno i ekološko poduzetništvo

Što je ESENSEE?

Projekt ESENSEE – Mreža eko-društvene ekonomije južne i istočne Europe inicijativa je triju hrvatskih organizacija (Zdravi grad iz Splita, Udruga za kreativni razvoj Slap iz Osijeka i Autonomnog centra ACT iz Čakovca) u partnerstvu s Europskom socijalnom zadrugom ESCOOP iz Italije, Grupom 484 iz Srbije, ORT-om iz Makedonije i Little People of Kosovo iz Kosova. Radi se o vjerojatno najvećem i najambicioznijem društveno-gospodarskom razvojnom projektu koje su vodile organizacije civilnog društva iz Hrvatske, a koji je dobio potporu Europske unije, Regionalnog vijeća za suradnju Jugoistočne Europe, UNDP-a te Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Projekt ESENSEE se službeno provodi od 10.12.2010.g. na području 5 partnerskih zemalja.

Ključne aktivnosti projekta su:

- 1.** Stvaranje regionalne i poticanje nacionalnih mreža eko-društvene ekonomije
- 2.** Edukacija sadašnjih i budućih voditelja razvojnih projekata u lokalnim zajednicama, društvenih i ekoloških poduzeća i zadruga, voditelja organizacija civilnog društva i dr. društvenih inovatora
- 3.** Stručna i financijska potpora osmišljavanju i realizaciji partnerskih projekata privatnog neprofitnog i profitnog sektora i javnog sektora koji doprinose održivom lokalnom razvoju, ekonomskoj demokraciji i zapošljavanju te osvještavanju javnosti
- 4.** Informiranje i osvještavanje javnosti i lokalnih i regionalnih zajednica o mogućnostima eko-društvene ekonomije kao alata održivog, dinamičnog i ravnomjernog razvoja, te poticanja zapošljavanja i društveno-ekonomskog uključivanja svih skupina građana, posebice onih isključenih (mladi, stariji, žene, osobe s invaliditetom, dugotrajno nezaposleni, bivši ovisnici/zatvorenici, manjine, stanovnici nerazvijenih i prometno izoliranih krajeva itd.)

Natječaj ESENSEE Akademije za pokretače promjena

Projekt ESENSEE početkom 2012. pokreće međunarodnu Akademiju za inovacije, razvoj i eko-društveno poduzetništvo, IDEA, koja ove godine započinje prve programe obrazovanja. Tako će tijekom ožujka 2012. g. biti objavljen natječaj za sufinanciranje do maksimalno 90% ukupnih troškova edukacije (troškovi prijevoza, smještaja, prehrane, kotizacije, studijskih putovanja, online praćenje) za sadašnje ili buduće eko-društvene poduzetnike, djelatnike javnog sektora (npr. općina, gradova, županija, agencija i ustanova), pokretače i/ili voditelje razvojnih projekata, vođe

voj po mjeri čovjeka i prirode

u zetništvo Južne i Istočne Europe

civilnog sektora i druge zainteresirane. Akademija će omogućiti polaznicima stjecanje informacija i vrlo praktičnih znanja o tome kako osmisliti, pokrenuti i uspješno ostvariti pozitivne društveno-gospodarske promjene u lokalnim zajednicama u partnerstvu s ključnim dionicima. Akademija će, između ostalog, educirati polaznike o vještinama vodstva i stvaranja timova, strateškog i poslovnog planiranja, eko-društvenog marketinga te načinima prikupljanja sredstava kroz natječaje Europske unije, drugih međunarodnih i nacionalnih javnih izvora i privatnih zaklada, banaka i investicijskih fondova koje potiču društveno i zeleno poduzetništvo.

Edukacija će uključivati desetodnevni intenzivni program obuke u četiri grada u Hrvatskoj (Čakovec, Osijek, Split i Zagreb), obilazak hrvatskih organizacija i projekata, primjera dobre prakse, petodnevno studijsko putovanje u južnu Italiju i posjet organizacijama i zajednicama - primjerima dobre prakse socijalnog zadrugarstva, te praktičnu tromjesečnu savjetodavnu podršku i online učenje do kraja projekta. Prijave interesa i dodatne informacije o ovom atraktivnom programu obrazovanja za buduće lidere promjena iz sva tri sektora (javni, civilni i privatni), mogu se dobiti na :

www.esensee.org, idea@esensee.org ili na telefon 021 540 631.

Natječaj za podršku pilot projekata

Općine, gradovi, županije, agencije ili ustanove, zajedno s društvenim i/ili eko-poduzetnicima mogu prijaviti pilot projekte na ESENSEE natječaj za potporu pilot projekata eko-društvenog razvoja koji se temelje na načelima eko-društvenog poduzetništva te dobiti financijsku i stručnu potporu u vrijednosti do 50% ukupnih troškova.

Pilot projekti koji se temelje na pokretanju lokalne, nacionalne ili regionalne eko-društvene poduzetničke ideje/projekta dobit će mogućnost stručnog praćenja u razvoju i poslovnom modeliranju, zatvaranju financijske konstrukcije te marketingu poslovnog pothvata koji se temelje na načelima društvenog/socijalnog i/ili zelenog poduzetništva.

Nositelji projekta mogu biti lokalne uprave (gradovi i općine), županije, javne ustanove, organizacije civilnog društva, zadruge ili poduzeća koji namjeravaju pokrenuti poslovni pothvat čiji je cilj doprinijeti održivom društveno-gospodarskom razvoju, zaštiti okoliša, zapošljavanju (posebice isključenih skupina), kulturi, obrazovanju, zdravlju ili drugim temama.

Prijave i dodatne informacije mogu se dobiti na :

www.esensee.org, cedra@esensee.org ili 021 540 630.

Ranko Milić

YEEP! PROJEKT UNAPRJEĐENJA ZAPOS LJIVOSTI MLADIH

PRONAĐI SVOJE PRAVO MJESTO!

YEEP! je projekt osposobljavanja mladih nezaposlenih osoba za lakši pristup tržištu rada, a njime putem brojnih radionica „bruse“ svoje osobne i poslovne vještine. Tri stotine zadovoljnih sudionika pravi je pokazatelj kako je projekt koji provode CEPOS, Zdravi grad, HAZ, HZZ i HGK - pun pogodak!

Putem mjere Mladi na tržištu rada, cilj je smanjiti nezaposlenost mladih na regionalnoj razini. Programom se podupiru projekti koji potiču zapošljavanje mladih osoba kroz mjere i metode osmišljene kako bi se olakšao njihov pristup tržištu rada, istovremeno potičući proaktivnost i poduzetništvo.

Vođeni tom idejom, iznjedrili smo vrlo ambiciozan, poticajan i kvalitetan projekt YEEP! –PARTNERSTVO ZA ZAPOS LJAVANJE, koji je zajedničko djelo više organizacija i ustanova iz Splitsko dalmatinske županije: nositelj programa je CEPOS – Centar za poticanje poduzetništva i obrtništva Split, partneri su udruga Zdravi grad, Hrvatska akademska zajednica i HZZ – Područni ured Split, a suradnička organizacija je HGK – Županijska komora Split.

Projekt je financiran u sklopu IPA PROGRAMA, Komponente IV - Razvoj ljudskih potencijala, ukupna vrijednost projekta 128.768 EUR, od čega EU

financira projekt u iznosu od 102.800 EUR, a provodi se od svibnja 2011. do svibnja 2012.

Cilj projekta je poboljšati zapošljivost nezaposlenih mladih u dobi od 16 do 30 godina starosti u Splitu i Splitsko dalmatinskoj županiji i osposobiti ih za pristup tržištu rada povećanjem njihovih kapaciteta, kako profesionalnih tako i osobnih, a sve to kako bi zasjali u punom sjaju svojih inicijativa, kreativnosti, samopouzdanja i posvećenosti u izgradnji kvalitetnije, snažnije i produktivnije Hrvatske.

Očekujemo da na kraju projekta naši mladi sudionici budu više informirani o mogućnostima osposobljavanja za nove poslove koji su sukladni potrebama i potražnji na tržištu rada, ali i da budu motivirani za aktivno traženje posla ili pokretanje vlastitog shvaćajući važnost konstantnog rasta, učenja i optimizma u svrhu vlastita napredovanja i stjecanja, kako samopouzdanja tako i zadovoljstva životom. Sva ova očekivanja nemoguće je ispuniti bez dobre zabave i duhovita, nadahnutu druženja.

Do sad provedene aktivnosti: Osim na Uvodnim informativnim, motivacijskim i komunikacijskim radionicama, nezaposleni mladi, srednjoškolci i studenti sudjelovali su i na radionicama „Osnove

poduzetništva“ te „Socijalnim vještinama prema svijetu rada: Komunikacijske i prezentacijske vještine i timski rad“. U Sveučilišnoj knjižnici održano je i nekoliko vrlo poučnih i informativnih druženja sa splitskim poduzetnicima u sklopu Poslovnog inkubator caffe-a, kao i specijalistička obuka za kuhare na temu Makrobiotičke ishrane. Vikend „hit“ radionica „Životoplovnost - otkrivanje životne misije i vizije i postavljanje životnih ciljeva“ definitivno se pokazala najsnažnijom jer je rastvorila sva skrivena blaga i potaknula divnu međusobnu energiju svih polaznika. Cilj joj je osvjestiti osobne potencijale i izgraditi povjerenje u vlastite sposobnosti i snage. U planu su još i radionice na temu „Eko društveno poduzetništvo“ te „Upravljanje projektnim ciklusom“, dok će na okruglom stolu, u sklopu završne konferencije provoditelji projekta, zajedno s korisnicima imati prilike javno izraziti svoje zadovoljstvo kao i ukazati na mogućnosti unaprjeđenja ovakvih projekata u budućnosti.

**Duška Milinković
Ana Lekšić**

Udruga Zdravi grad želi podijeliti svoja iskustva i znanja te time pomoći pojedincima i organizacijama u bržem hvatanju koraka s novitetima. Zato osnivamo ustanovu za edukaciju odraslih Stella Polaris sa sjedištem u Radošiću, selu koje nam se zavuklo duboko pod kožu.

Sjeverna zvijezda u Radošiću

Udruga Zdravi grad započela je s aktivnostima osnivanja ustanove za obrazovanje odraslih Stella Polaris sa sjedištem u Radošiću.

Naime, znanja i iskustva stručnjaka iz udruge Zdravi grad već su dulje vrijeme traženi te procjenjujemo kako s obzirom na iznimno brze i velike promjene u svijetu rada i veliki broj nezaposlenih u RH imamo što ponuditi tržištu. Želimo pomoći pojedincima, organizacijama, a time i društvu u bržem hvatanju koraka s novitetima i, u konačnici, smanjenu nezaposlenosti.

Obrazovanje odraslih ima dvije glavne zadaće/funkcije, a to su:

1. Kompenzacijska funkcija koja se sastoji u temeljnom osposobljavanju odraslih, tj. u nadoknađivanju obrazovnih zaostataka odraslih osoba do kojih je došlo zbog obrazovnih propusta u mladosti. Takve osobe, u uvjetima ubrzanog razvoja i globalizacije, u društvu znanja, postaju najozbiljniji kandidati za klasu socijalno isključenih. Svaka odgovorna vlada čini sve da ograniči generiranje takve nove potklase.

2. Funkcija daljnjeg trajnog obrazovanja/odgoja odraslih sastoji se u stjecanju novih znanja, vještina i stavova kojima se odrasla osoba osposobljava za uspješno suočavanje s novim zahtjevima. Novi zahtjevi rezultat su znanstvenog, tehnološkog, društvenog, političkog i kulturnog razvoja. Funkcija daljnjeg usavršavanja sastoji se u trajnu osposobljavanju za uspješno prilagođavanje sve bržim promjenama

osnovnih životnih uloga odrasla čovjeka. Te su promjene u razvijenom svijetu toliko brze i obuhvatne da je jedna od temeljnih životnih uloga postala uloga - čovjeka kao trajnog učenika. Trajna zapošljivost ostvaruje se trajnim učenjem.

Kroz ustanovu za obrazovanje odraslih Stella Polaris nastojat ćemo svim svojim znanjima i kapacitetima pomoći ispunjavanju gore spomenutih zadaća.

Andrea Russo

Tražite rješenja za održivost, zapošljavanje i razvoj?

CEDRA

- klaster za eko-društvene inovacije i razvoj

Veliki broj zajednica ne nalazi se danas samo pred pitanjem održivog razvoja, već i pred pitanjem golog opstanka. Nezaposlenost, negativni demografski trendovi sa sve većim problemima odljeva mladih i visokoobrazovanih te ukupnog starenja stanovništva, osiromašjenja i prezaduženosti, nedostatka inicijative i investicija, disfunkcionalnog pravnog sustava, degradacije i zatiranja proizvodnje, materijalnih, kulturnih, prirodnih, pa i temeljnih ljudskih vrijednosti i morala samo su neki od izazova s kojima se susreću županije, gradovi i općine diljem Hrvatske.

Jasno je da promjene i razvoj zahtijevaju ulaganja i sustavan pristup, povezivanje i suradnju svih zainteresiranih dionika. Javni, privatni i civilni sektor do sada nisu imali previše niti poriva niti kapaciteta sustavno surađivati niti unutar sektora, a kamoli među sektorima. Kriza, kao i svaka izvanredna situacija, međutim, ima potencijal „preokrenuti stvari“, probuditi suradnju i solidarnost, pomaganje i proaktivnost. U situaciji kada možemo birati između konačne propasti i slamke spasa, ljudi i zajednice spremni su se hvatati i za ono što je samo trenutak prije izgledalo utopijski neostvarivo. Održivi razvoj društva, gospodarstva te čovjeka i obiteljskih zajednica počiva na povjerenju, sinergiji resursa i međusobnoj potpori. Udruživanje, međutim, nije nikakva novost. Ljudi, organizacije i zajednice udružuju se od pamtivijeka jer je to modus vivendi opstanka i napretka. Čak i najliberalniji kapitalizam promiče suradnju i među najvećim konkurentima, a ponekad se pretvara u stvaranje koalicija i konzorcija, interesnih udruženja i, u posljednje vrijeme, klastera.

Klasteri su veoma raznolike strukture i načini stvaranja poslovnih veza među većim brojem subjekata okupljenih oko određenog zemljopisnog područja ili teme. Proizvođači namještaja ili automobila udružuju se u vlastite klastere jer time dobivaju na pregovaračkoj snazi i/ili sinergiji ljudskih, organizacijskih i drugih resursa, ostvaruju uštede u nabavi

sirovina ili usluga te postižu i ekonomičniju i učinkovitiju proizvodnju, promiciju i distribuciju vlastitih proizvoda i usluga.

Vizija CEDRA mreže klastera jest izvrsnost društvenih inovacija, održivog razvoja i eko-društvenog poduzetništva. CEDRINA misija jest pomagati svim poduzetnim ljudima, timovima i organizacijama u javnom, civilnom ili privatnom sektoru, koji žele razvijati svoje eko-društveno poduzetničke ideje i pretvarati ih u samoodržive poslovne pothvate uz manje trenja i prepreka, s većim učinkom za sebe, ciljne skupine i okruženja u kojem djeluju.

CEDRA klaster usmjeren je postojećim i budućim eko-društvenim poduzetnicima kao pojedincima, ali i udruženjima, primjerice LAG-ovima, specijaliziranim klasterima (npr. proizvođačima autohtone ili ekološke hrane, turističkih ponuđača ili sl.), komorama, zadrugama, udrugama, mrežama organizacija, zavodima (za zapošljavanje i sl.) te gradovima, općinama, županijama i njihovim razvojnim agencijama, stručnjacima, znanstvenicima, inovatorima i drugim pojedincima s idejama, resursima/kapitalom koji žele pokretati inicijative eko-društvenog razvoja. Osnovna ideja je mogućnost lakšeg pristupa resursima (informacijama, znanjima, materijalnim i financijskim sredstvima), ali i sustavno umrežavanje i suradnja radi stvaranja novih lanaca vrijednosti, unapređenja konkurentnosti, poticanja inovacija, brandiranja i zajedničkog nastupa na globalnom tržištu roba i usluga.

Klaster CEDRA okuplja ponajbolje hrvatske stručnjake iz područja razvoja i promicanja eko-društvenog poduzetništva, facilitacije partnerskih procesa, prikupljanja potrebnih razvojnih sredstava putem EU i drugih razvojnih fondova, upravljanja i razvojem inicijativa, projekata i organizacija, marketinga i drugih pitanja od značenja za kvalitetan i dinamičan eko-društveni razvoj.

Stoga, ukoliko imate ideju za društvenu inovaciju ili eko-društveni poduzetnički poduhvat, CEDRA klaster je, vjerojatno, pravo mjesto za vas. Više informacija o tome kako se možete pridružiti ovoj klsterskoj inicijativi možete dobiti na adresu elektronske pošte

cedra@esensee.org

ili web-stranicama

www.esensee.org & www.pomakonline.com

Ranko Milić

Usluge CEDRA klastera (većina dostupna od 1. svibnja 2012.g.):

- > Stručno savjetovanje po sistemu „ključ u ruke“ za društvene inovatore, poduzetnike i inicijatore eko-društvenog razvoja
- > Stručne edukacije za razvoj kapaciteta vodstva i djelatnika
- > Istraživanje i analiza tržišta, potreba i mogućnosti
- > Poslovno modeliranje društvenih inovacija i društveno-poduzetničkih inicijativa/projekata
- > Izrada poslovnih planova i studija izvedivosti
- > Prikupljanje sredstava putem EU, državnih i privatnih fondova (uključivo i bespovratna sredstva), poticajnih kredita ili zajedničkih ulaganja
- > Pomoć u plasmanu vaših znanja i usluga unutar klasterske mreže i prema tržištu u Hrvatskoj i svijetu
- > Pomoć u uštedi u nabavi sirovina i repromaterijala
- > Stručna podrška u marketingu, brandiranju i certificiranju (primjerice eko-proizvođača ili eko-turističkih gospodarstava)
- > Organiziranje studijskih putovanja, gospodarskih misija, partnerskih sastanaka i stvaranja i facilitiranja projektnih konzorcija za složene razvojne projekte
- > Redovno informiranje o mogućnostima korištenja poticaja, natječaja za dobivanje bespovratnih sredstava, te pomoć u pripremi potrebne dokumentacije
- > Pristup bazama podataka, informacija i znanja putem weba i u centrima potpore u Zagrebu, Splitu, Rijeci, Osijeku, Čakovcu i Dubrovniku
- > Poslovni klub s „help-deskom“, co-branding karticom, druženjima i razmjenama informacija, znanja i mogućnosti

Kako prerasti Split i otisnuti se u nacionalne vode – Zdravi grad to najbolje zna, a i zasluhuje.

Prvo glasilo „Zdravo Hrvatska“ ulazi u razgovor s Predsjednikom, čovjekom čiji se osjećaj za kulturu, ekologiju i socijalne probleme neupitno spaja s pričom koju nudi ova udruga.

„Zdravlje iznad svega“, jer za razliku od zdravih ljudi koji imaju bezbrojne želje, bolesnici imaju samo jednu želju – ozdravljenje. Zdravlje ipak ima i širu dimenziju, ono predstavlja zdravlje jednoga grada, jedne nacije, jednog naroda. U zdravom ozračju širi se sreća, zadovoljstvo i ljubav, a to je upravo ono što već godinama propagira udruga Zdravi grad.

Daje li joj hrvatski predznak, koji je sebi zacrtala, novu snagu i veće mogućnosti, vrijeme će pokazati, a na njihovom putu neka ih služi zdravlje i sreća. Mi ih pozdravljamo - neka ipak ne zaborave Split, sa starim Split'skim pozdravom:

Zdravi i veseli bili !

Vedran Matošić

Turistička zajednica grada Splita

Projekt **COAST** Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP):

Zeleno poduzetništvo

– gospodarski razvoj temeljen na očuvanju prirodne i kulturne baštine

Vis je dalmatinski otok iznimne biološke raznolikosti, očuvanih prirodnih resursa te bogate tradicijske i kulturne baštine. Taj jedinstveni mozaik kopnenih i morskih bogatstava zbog svojih je vrijednosti 2010. godine, od strane UNDP-a te gradonačelnika Visa i Komiže, proglašen Otokom bioraznolikosti. Ujedno je cijeli otok uvršten pod ekološku mrežu, a bit će i dio ekološke mreže NATURA 2000 nakon što Hrvatska pristupi EU. No, ovaj tradicionalno poljoprivredni i ribarski otok 1911. godine brojio je oko 11 000 stanovnika te 27 000 hektara zemlje pod poljoprivrednim kulturama, većinom vinovom lozom, što je iznosilo oko 1/3 cjelokupne otočne površine, dok danas broji oko 3 000 ljudi te oko 400 hektara obrađenog zemljišta. Devastacija ovog vrijednog područja neodrživim razvojem, nekontroliranom izgradnjom i masovnim, neplanskim turizmom te galopirajuća depopulacija i starenje stanovništva prijetnje su ne samo ovom otoku, nego i cijeloj Dalmaciji.

Stoga ne čudi da je, unutar UNDP-ovog Projekta COAST i njegova Programa za poticanje zelenog poduzetništva (PPZP), od ukupno 79 zeleno poduzetničkih projekata duž cijele Dalmacije njih čak 10 smješteno na Visu.

Danas na Visu egzistiraju kao pokazni primjeri uspješnih poduzetničkih ideja koji, čuvajući prirodna i tradicijska bogatstva, razvijaju zeleno malo poduzetništvo u tradicijskim sektorima – poljoprivredi, turizmu i ribarstvu te omogućuju lokalnom stanovništvu priliku za samozapošljavanje te održivi razvoj i izglednu budućnost otoka. Vinogradarsku tradiciju otoka nastavljaju i obnavljaju poljoprivredni obrti Cobo i Bakhus te Nikša Roki. Ante Ivčević i Damir Radica, vlasnici obrta Cobo i Bakhus, pokrenuli su revitalizaciju autohtonih, gotovo izumrlih, sorti vinove loze: palagružonka, kurteloška i viški crljenak kako bi testirali njihovu komercijalnu vrijednost te proizveli visoko kvalitetno vino. Ono bi postalo viški brand, a Vis bi se još jednom potvrdio kao iznimna vinarska destinacija. Viški poljoprivrednik i vinar Nikša Roki dobio je potporu za sadnju ekološkog vinograda poznatih vinskih sorti na tradicijskim terasama. Danas na otoku djeluje i Toni Bunčić, vlasnik poljoprivrednog obrta „Poje“, kao pionir proizvodnje prirodnih kozmetičkih preparata na bazi ekološkog aromatičnog i ljekovitog bilja. Najveći smokvik (1 ha) na dalmatinskim otocima pokreće poljoprivredni obrt „Brojne“ te proizvodi tradicionalnu slasticu od smokava, viški hib, koja postaje gastronomski brand otoka. Turističku ponudu Visa obogaćuje i prvi konjički klub na otoku „Tramontana“. Klub će upotpuniti ekološko turističku sliku otoka rekreativnim i terapijskim jahanjem, a ujedno oživjeti tradiciju uzgoja konja i magaraca koji su godinama bili glavni pomagači u poljoprivredi i prometu. Kako bi se

turistima približila tradicija i praksa održivog suživota čovjeka i njegovog morskog okruženja u Komiži na Visu, turistička agencija „Vis Adventure“ pokrenula je projekt revitalizacije Falkuše. Falkuša je drevna ribarska brodica i jedan od glavnih simbola tisućljetne komiške ribarske tradicije. Ova jedinstvena brodica, kao temelj dodatne turističke ponude, izvrsno će se uklopiti u turistički razvoj Komiže kao top destinacije za ekološki turizam. Na interpretaciji i očuvanju bogate tradicijske i prirodne baštine, kao jedinstvene turističke i kulturne ponude Komiže, temelji se i osnivanje prvog ekološkog muzeja u Dalmaciji u organizaciji UNDP-a i Grada Komiže. U tom će muzeju Komižani predstaviti svoj stoljećima stvaran i čuvan identitet i način života koji ih je oblikovao, a na kojemu se temelji održivi razvoj otoka.

Prirodna bogatstva Dalmacije u službi održivog razvoja

Bogati mozaik prirodne i krajobrazne raznolikosti dalmatinske obale i mora prepoznao je i Mediteranski program WWF-a koji je hrvatsku obalu proglasio jednim od 13 prioritetnih sredozemnih morskih područja za očuvanje i zaštitu. Više od 38% prirodnih staništa na hrvatskoj obali uvedeni su u Dodatke direktivi o staništima, dok 47% kritično ugroženih i 73% ugroženih sorti biljaka raste na obalnom području. No, ubrzani neodrživi razvoj te neplanska urbanizacija prijetnja su prirodnim i krajobraznim vrijednostima Dalmacije. Od 1960. g., kada je hrvatska obala bila izgrađena duž 150 km, što iznosi 2,5% duljine obale, 2000. g. gradnja se protegnula na čak 837 km, tj. 15% obalne dužine. Prostorni planovi predviđaju da će takav trend dovesti do porasta gradnje na 27% duljine morske obale. Upravo s ciljem očuvanja prirodnih vrijednosti te održivog korištenja biološke raznolikosti na dalmatinskoj obali, 2007. g. Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i prirode, resornim ministarstvima, Fondom za zaštitu prirode i energetske učinkovitost, Hrvatskom bankom za obnovu i razvoj te četiri dalmatinske županije pokreće Projekt COAST. Projekt financira Globalni fond za okoliš (GEF) darovnicom od 7 milijuna USD.

Svojim aktivnostima Projekt COAST želi pokazati da očuvanje prirode može biti izvrsna prilika za razvoj gospodarstva lokalnih zajednica. Osobito djeluje u ruralnim područjima kojima prijeti depopulacija i ubrzano starenje stanovništva kao posljedice napuštanja tradicionalnih gospodarskih djelatnosti.

Direktne potpore dalmatinskim zelenim poduzetnicima

Prethodne aktivnosti poslužile su kao osnova za pokretanje Programa za poticanje zelenog poduzetništva (PPZP) koji je kreiran krajem 2008. g. u suradnji sa Županijskim razvojnim agencijama (ŽRA) četiriju dalmatinskih županija, a koji je danas najvažnija aktivnost Projekta COAST.

Načela ugradnje očuvanja prirode i bioraznolikosti u samo tkivo glavnih gospodarskih grana u Dalmaciji PPZP usmjeruje prema direktnim korisnicima – dalmatinskim zelenim poduzetnicima.

PPZP predstavlja praktičnu potporu zelenom poduzetništvu, dakle svim onim gospodarskim aktivnostima koje su prijateljske prema prirodi, krajoliku i okolišu. Čuvajući i njegujući prirodnu i kulturnu baštinu, zeleno poduzetništvo pokreće gospodarski razvoj dalmatinske obale, ali predstavlja i poslovni uspjeh pojedinih poduzetničkih projekata te osigurava egzistenciju dalmatinskim obiteljima. Ekološka poljoprivreda, uzgoj autohtonih sorti i pasmina, ekološko ribarstvo i školjkarstvo te ruralni, pustolovni i na prirodi temeljen turizam gospodarske su grane s velikim mogućnostima razvoja, a PPZP potiče upravo poslovne inicijative i projekte unutar tih sektora.

Tri su grupe poticaja kojima PPZP potiče brži i efikasniji razvoj zelenog poduzetništva na dalmatinskoj obali. Perspektivnim zelenim poduzetničkim idejama pruža se tehnička i financijska pomoć kroz darovnice, a od travnja 2010. g. PPZP kreće s izravnim kreditiranjem poduzetničkih projekata kroz program Jamstveno-kreditnog fonda, koji se provodi u suradnji s Sociétés Générale Splitskom i Jadranskom bankom, dok je operativno provođenje programa povjereno županijskim razvojnim agencijama.

Program Kreditno-jamstvenog fonda nudi poduzetnicima povoljnije uvjete kreditiranja od tržišnih. Poduzetnici mogu dobiti do 50% jamstva te se u tijeku realizacije projekta odobrava dodatna izlazna subvencija kamate. Ono što ovaj program izdvaja od dosadašnjih srodnih programa je mentorstvo. Mentorstvo podrazumijeva da se aktivno prati poslovanje svakog poduzetnika te ga se savjetuje o svim važnim aspektima za razvoj i uspješnost poslovanja.

Poduzetnik ne ostaje sam sa svojim projektom i mogućim problemima, već se u svakom trenutku može obratiti osobama koje prate njegovo poslovanje te zatražiti savjet vezano uz bilo koji njegov segment.

Osim direktne potpore zelenim projektima, PPZP poduzetnicima nudi i tehničku i financijsku pomoć pri aplikaciji na druge nacionalne i međunarodne programe potpore. Jedan od najprivlačnijih programa potpore svakako je IPARD, program bespovratnih sredstava EU fonda za poljoprivrednike i poduzetnike.

Do sada je 79 perspektivnih i održivih zelenih projekata ostvarilo pravo na PPZP potporu. Darovnice u ukupnom iznosu oko 800.000 USD su omogućile razvoj projekata u ukupnoj vrijednosti od 13.200.000 USD, dok projekti potpomognuti kombinacijom kreditnih jamstava i darovnicama u iznosu 820.000 USD vrijede dodatnih 7.300.000 USD. Do sada je 13 zeleno poduzetničkih projekata uključeno u Jamstveno-kreditni fond, no poziv na iskaz interesa otvoren je trajno u svim četirima županijama te se očekuje povećanje projektnih pothvata potpomognutim kreditnim jamstvima.

Poslovni pothvati uključeni u PPZP obuhvaćaju raznolika područja poduzetničkog djelovanja. Zeleni projekti PPZP-a pridonijeli su očuvanju brojnih autohtonih sorti vinove loze (korčulanski grk te već spomenute autohtone više sorte palagružonka, kurteloška, viški crljenak) i maslina (krvavica), autohtonih pasmina domaćih životinja (govedo buša), a zaslužni su i za širenje i promicanje ekološkog maslinarstva, vinogradarstva i vinarstva te ekološkog uzgoja voća, povrća i ostalog tradicionalno korištenog bilja u Dalmaciji. Ništa manje zanimljivi nisu projekti održivog školjkarstva i ribarstva, od eksperimentalnog uzgoja školjakaša radi pokretanja i širenja proizvodnje novih komercijalnih vrsta poput male kapice ili brbavice do ekološkog uzgoja autohtone ugrožene riblje vrste hama. Turistička ponuda se obogaćuje i razvojem ruralnog turizma te ponudom autohtonih, brendiranih proizvoda s dodanom vrijednošću pripremljenih ekoloških uzgojem na obiteljskim gospodarskim imanjima, a što je rezultat održivog spoja turizma i poljoprivrede.

Oliver Dragojević, UNDP-ov Ambasador dobre volje za dalmatinsku obalu, u vinogradu autohtone sorte Grk OPG-a Frano Milina Bire u Lumbardi

Sokolarski centar: Da su ptice grabljivice pokazni primjer uspješne i osmišljene turističke ponude koja se bazira na prirodi i njenom očuvanju za koji postoji itekakva zainteresiranost, dokazuje činjenica da je korisnik potpore PPZP-a Sokolarski centar postao nezaobilazna turistička destinacija posjetiteljima šibenskog kraja

Pionirka ekološke proizvodnje povrća u Dalmaciji **Marica Jakoliš** važnost ekološke hrane promovira na različitim sajmovima

Zahvaljujući, između ostalog, aktivnostima Projekta COAST i pokretanju PPZP-a, ekološka poljoprivreda u Dalmaciji bilježi veliki rast. Od oko 700 hektara zemljišta pod ekološkim nadzorom u 2008. g. i 60 registriranih ekoloških proizvođača, Dalmacija u 2011. g. bilježi porast na čak 2015 hektara ekološki obrađenog zemljišta te oko 185 registriranih ekoloških proizvođača.

Modeli za „zeleniju“ budućnost

Projekt COAST razvija sustavnu institucionalnu potporu zelenom razvoju ruralnih dijelova dalmatinske obale. Kako bi se sustav potpora zelenom poduzetništvu održao i nakon trajanja projektnog perioda (do 2013. g.), UNDP zapošljava i obučava sedam djelatnika u regionalnim razvojnim agencijama koje će potpuno preuzeti vođenje PPZP-a. Usto, Projekt COAST pruža edukacije komercijalnim bankama koje želi značajnije uključiti u sektor zelenog

poduzetništva kako bi osigurao što čvršću financijsku platformu za razvoj zelenog poduzetništva u cjelini.

Kako bi podignuo svijest šire javnosti o važnosti očuvanja dalmatinski prirodnih i tradicijskih vrijednosti te razvoja poduzetničkih inicijativa koje čuvanjem navedenih vrijednosti omogućavaju ljudima zapošljavanje i kvalitetan život u ruralnim područjima, UNDP u ožujku 2011. g. proglašava Olivera Dragojevića Ambasadorom dobre volje za dalmatinsku obalu. Oliver Dragojević jedan je od najpoznatijih i najpriznatijih hrvatskih pjevača koji je tijekom svoje gotovo 40-godišnje glazbene karijere postao istinski simbol Dalmacije, kako svojim tipičnim dalmatinskim pop-pjesmama, tako i svojim životnim stilom. Sudjelovanjem na raznim događanjima u organizaciji UNDP-a, Oliver na najbolji i najizravniji način prenosi važne poruke promičući dalmatinsku prirodnu i kulturnu baštinu te njezine plodove u hrvatskoj i međunarodnoj javnosti.

Eko-med!

"Zahvaljujući potpori Program poticanja zelenog poduzetništva uspostavljenog između COAST projekta UNDP-a i županijskih razvojnih agencija u Dalmaciji moje obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) „Ivica Dragan Elez“ dobilo je priliku ostvariti svoj san, ispuniti sve potrebne uvjete i prijeći na certificirano ekološko pčelarstvo. Naime, 2009 g. moj projekt „KRALJEVSKA RIZNICA DALMATINSKOG AROMATIČNOG CVIJEĆA“ izabran je između 250 projekata. Trenutno sam jedini certificirani ekološki pčelar u Splitsko-dalmatinskoj županiji, dok u cijeloj Dalmaciji postoje samo dva takva OPG-a! Na ekološko pčelarstvo odlučio sam se zbog opredijeljenosti za organski uzgojenu hranu bez kemikalija. Za sada proizvodim med od kadulje, vriska, ružmarina, vrijsa, tilovine, kestena, bagrema te livadni med. Da bih proizveo ove vrste meda, pčele selim na različite ekološki izvrsne lokacije (dalmatinski otoci, Dalmatinska zagora, Lika, Karlovačka županija). Od ostalih pčelinjih proizvoda proizvodim još med u saću, krem-med, propolis i pelud (cvjetni prah). Najveći izazov u ekološkom pčelarstvu jest suzbijanje pčelinjih nametnika

(Varroa destructor) organskim sredstvima. U skoroj budućnosti planiram daljnje povećanje broja pčelinjih zajednica kao i povećanje palete proizvoda. Da bi zadovoljili kriterije ekološkog pčelarstva, potrebno je ispuniti brojne pretpostavke. U polumjeru od najmanje 2 km od pčelinjaka nektar i pelud moraju potjecati od poljoprivrednog bilja iz ekološke proizvodnje ili od prirodne vegetacije koja nije tretirana kemijskim sredstvima. Treba postojati dovoljna udaljenost od bilo kojeg izvora onečišćenja okoliša kao što su npr. gradski centar, industrijska zona, autocesta, odlagalište otpada, spalionica... Pri liječenju pčela nije dozvoljena uporaba kemijskih sredstava. Košnice moraju biti obojene

Iako Dalmacija obiluje ekološki očuvanim područjima, jedini ekološki pčelar na području Splitsko-dalmatinske županije je OPG „Ivica Dragan Elez“ iz Kaštela, a svoj san je ostvario uz potporu UNDP-a - Program ujedinjenih naroda za razvoj

ekološkom bojom, vosak u košnicama potrebno je potpuno zamijeniti ekološkim voskom (dostupan je samo iz inozemstva). Svi metalni dijelovi unutar košnice moraju biti od nehrđajućeg metala.

Pčele se ne smiju prihranjivati šećerom, osim u iznimnim slučajevima kada im prijeti uginuće zbog gladi. Tada je dozvoljeno koristiti isključivo ekološki šećerni sirup/melasu i to samo uz suglasnost kontrolnog tijela, no ipak se tako prerađeni med ne smije stavljati na tržište.

Zabranjeno je: uništavanje pčela na saću kao metoda povezana sa sakupljanjem pčelinjih proizvoda, korištenje kemijskih metoda pri oduzimanju medišta ili saća s medom, odvajanje meda iz saća ako se u njemu nalaze legla, rezanje krila matici kao metoda sprječavanja rojenja. Dobra je vijest da cijela Hrvatska, a osobito Dalmacija, obiluje područjima očuvane ekološke čistoće, idealnim za ekološko pčelarstvo i ekološku poljoprivredu općenito."

Ivica Dragan Elez, prof.
Ekološki pčelar
Nositelj OPG-a

EKO STOČARSTVO

Dok većina njegovih vršnjaka muku muči s pronalaskom posla, dvadesetčetverogodišnji Andrija Ribičić iz Šestanovca sam je osmislio svoje radno mjesto. Jedan je od dvaju proizvođača magarećeg mlijeka u Splitsko – dalmatinskoj županiji, a UNDP – Program Ujedinjenih naroda za razvoj prepoznao ga je i pomogao mu da proširi svoje stado dajući mu tako “vjetar u leđa” da i dalje širi svoje gospodarstvo.

Još jedan primjer modela dobre prakse uvelike zahvaljujući potpori Programa poticanja zelenog poduzetništva uspostavljenog između COAST projekta UNDP – a i županijskih razvojnih agencija u Dalmaciji zasigurno je i mladi, dvadesetčetverogodišnji poduzetnik Andrija Ribičić iz Šestanovca, nositelj OPG – a „Andrija Ribičić“.

Andrija, inače apsolutno Studija stočarstva pri Veleučilištu u Kninu, posjeduje 27 buša, grla visoko ugrožene, autohtone pasmine goveda, 50-ak magaraca i 11 konja od kojih je 6 radnih. Programom poticanja zelenog poduzetništva proširio je svoje stado za tri buše i jednog bika.

Andrija je još kao dijete znao da je stočarstvo njegov poziv budući da je stočarska tradicija prisutna u obitelji Ribičić već generacijama, a i sam je uvijek bio naklonjeniji životinjama nego biljkama.

Zbog čega nas je to njegovo gospodarstvo zainteresiralo? Krenimo od činjenice da je njegov OPG jedan od dvaju u našoj županiji koji se bave proizvodnjom i prodajom magarećeg mlijeka, za koje se od davnina zna da je vrhunske kvalitete i prirodan lijek za mnoge bolesti, od onih koje pogađaju dišni sustav do alergija i poremećaja tjelesne težine. Od mlijeka svojih krava radi sir škripavac (koji je divnog okusa, imali smo ga priliku i osobno kušati), a konji mu pomažu u radu na gospodarstvu, kao ispomoć Parku prirode Biokovo, te pri različitim manifestacijama. U prijelaznom je razdoblju zadovoljavanja kriterija da postane certificirani eko-stočar. U radu sudjeluju svi članovi obitelji: majka, otac, Andrija i brat.

Ono što je najdojmljivije u tom velikom gospodarstvu obitelji Ribičić jesu toplina i predanost kojima obavljaju svakodnevne poslove nezamislive, inače, većini Andrijinih gradskih vršnjaka. Kada svjedočite odnosu koji je Andrija uspostavio sa svojim životinjama i vrsti komunikacije koju s njima ima, kad ga čujete kako govori da nikada nije udario životinju jer je to nepotrebno i jer je uglavnom čovjek kriv za njihov neposluš, tada shvatite svu ljepotu i važnost takve vrste posla.

Ribičići su izrazito gostoljubiva obitelj, njihovo imanje možete posjetiti kad god želite i uživati u druženju s pitomim magarcima i jahanju konja, ili, u našem slučaju, pokušaju jahanja. Vjerujte nam, osjećaj je prekrasan!

Ana Lekšić i Andrija Ribičić

... *V*edro nebo, vedro čelo,
Blaga prsa, blage noći,

*T*oplo ljeto, toplo djelo,
Bistre vode, bistre oči:
Vele gore, veli ljudi,
Rujna lica, rujna vina,
Silni gromi, silni udi;-

*T*o je naša domovina!...

Antun Mihanović

— Lijepa naša domovino —

Udruga PET PLUS

Dječje kuharske radionice, izleti, festivali i konferencije – za promicanje zdravlja i ekologije!

Udruga PET PLUS tijekom 2010/2011. provodila je europski projekt za promociju zdravlja školskoj djeci Zdravi eko život u suradnji s organizacijama iz Velike Britanije i Slovenije, pod pokroviteljstvom Europske agencije za zdravlje i potrošače EAH.

ZDRAVI EKO ŽIVOT

• Interaktivne radionice „Zdravi eko život“

U sklopu interaktivnih radionica, tijekom prvog i drugog polugodišta 2010/2011. šk. god., čak više od 600 djece iz 10 osnovnih škola grada Zagreba kuhalo je zdrave obroke, učilo o očuvanju planeta i ekologiji, igralo se s maskotom Slavkom i pjevalo pjesmu Zdravi eko život. Sve radioničke aktivnosti provodile su se uz stručno vodstvo mladih edukatora.

• Dječji eko festival

17.4.2011. organizirana je smotra kreativnosti na temu zdravlja i ekologije pod nazivom Dječji eko festival, u Dječjem kazalištu lutaka. Na festivalu je nastupilo preko 200 malih izvođača, koji su pred ispunjenim gledalištem kroz pjesmu, dramu i ples pokazali što su naučili u radionicama Zdravi eko život. U predvorju Kazališta lutaka bila je postavljena izložba dječjih skulptura i crteža na temu zdravlja i ekologije, koja se nakon festivala preselila u izloge dućana na potezu Trg bana Jelačića- Cvjetni trg te u Superkonzum u Dubravi. Na taj način djeca su obilježila Dan planeta Zemlje i potakla su svoje roditelje i čitavu zajednicu da se brinu o svome zdravlju i zdravlju našeg planeta, jer on je jedini dom za generacije koje dolaze.

• Izlet na eko farmu

Tijekom svibnja svi učenici otišli su na organizirani jednodnevni posjet eko farmi u Sloboštinu (Općina Brestovac, Slavonija). Tamo su ih dočekali mladi edukatori koji su zajedno s djecom radili u organskom vrtu, mijesili i pekli zdrava peciva, brinuli oko domaćih životinja te se bavili sportom u prirodi. Mnoga su djeca po prvi puta dodirnula domaće životinje ili posadila biljku.

• Završna konferencija

U lipnju 2011. godine održana je Završna projektna konferencija s međunarodnim predavačima. Na Konferenciji su predstavljeni rezultati evaluacije učinka provođenja projektnih aktivnosti Zdravi eko život te planovi za buduće djelovanje. Projekt Zdravi eko život ostvario je sve svoje projektne ciljeve i uspješno prošao pilot testiranje

edukativnog programa u školama. Brojni predstavnici organizacija iz regije iz Kluba prijatelja Zdravi eko život <http://www.healthy-eco-life.com/pages/membersC.html> prezentirali su najzanimljivije projekte svojih udruga te postavili temelje za buduću suradnju.

Na Završnoj konferenciji prezentirani su rezultati evaluacije projektnog učinka, te je pokazano kako su hrvatska djeca, nakon sudjelovanja u projektu, bitno popravila svoje znanje o zdravlju i ekologiji te usvojila mnoge zdrave navike. Slovenska djeca su također napredovala kroz projekt – malo manje na području znanja, budući da su već imala solidno znanje o zdravoj prehrani i očuvanju okoliša, no više na području praktične primjene i provođenja zdravih navika. Projekt je pokazao kako nije dovoljno znati da bi se živjelo zdravo – zajedno s djecom treba uživo pripremiti zdravu hranu, posaditi biljku i brinuti o okolišu kako bi svako dijete to znalo i ponoviti u svom životu.

• Brošura „Pregled dobre prakse“

U okviru projekta izdana je i brošura Pregled dobre prakse koja pokazuje kako interaktivni iskustveni pristup promocije zdravlja i ekologije u svijetu nije novost, te da ga mnoge zemlje koriste kao dobar način učinkovitog mijenjanja životnih stilova djece i mladih. Istraživanja su pokazala kako je prevencija najisplativiji način utjecanja na zdravlje populacije, jer današnja djeca, koja se igraju kuhajući zdrava jela i sadeći organsko povrće, sutra će biti zdravi odrasli ljudi sposobni donositi odgovorne svakodnevne izbore. Više o projektu pogledajte na www.healthy-eco-life.com

U projektu su sudjelovali: Udruga PET PLUS, Zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“, Eko centar pz (Hrvatska), Za Bolji Svet (Slovenija), Coram Life Education (Velika Britanija) Uz podršku: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi RH, Grad Zagreb, Fond za zaštitu okoliša, Ministarstvo poljoprivrede RH, Grad Maribor, Konzum, Ministarstvo obrazovanja RH, Nacionalna zaklada i Vip.

Partnerstvo za ljudski i socijalni kapital

Kod Predsjednika u subotu...

Izaslanstvo Zdravog grada imalo je u subotu 10. ožujka 2012. godine radni sastanak s Predsjednikom Republike Hrvatske Ivom Josipovićem. Da, dobro ste pročitali, radni sastanak u subotu.

Lijepo je vidjeti da ima još takvih kojima nije teško raditi ni u subotu poslijepodne, pogotovo ako je taj „takav“ - prvi čovjek Hrvatske. Hrvatskoj treba rad, vrijedan, požrtvovan i mudro promišljen. Sve to pokazao nam je svojim primjerom i hrvatski Predsjednik. Jer ne samo da je dao vrlo konkretno i proaktivno mišljenje o predstavljenoj inicijativi Partnerstva za ljudski i socijalni kapital Splitsko-dalmatinske i Osječko-baranjske županije, nego je i pokazao interes pridonijeti svakom vrijednom i na rezultate usmjerenom djelovanju.

Sve to daje nam nadu i uvjerenje da Hrvatska može napraviti iskorak. I svoj ljudski i socijalni kapital te neiskorištene društvene, gospodarske, kulturne i prirodne vrijednosti stavitu u funkciju održivog i dinamičnog razvoja. Dakle, s riječi na projekte!

Izvor fotografije: Ured Predsjednika / snimila Marija Kundek, službena fotografkinja

O udruzi Zdravi grad

Udruga Zdravi grad nastala je 2000.g. kada je skupina Splitsana poželjela stvoriti organizacijski okvir za unapređenje kvalitete življenja u gradu Splitu. Želja nam je bila okupiti sve one ljude koji vjeruju i sanjaju još bolji, ljepši i zdraviji Split, Split nasmijanih, proaktivnih i ispunjenih ljudi. Inicijalna skupina ljudi koja je osnovala Udrugu nastavila je okupljati i povezivati ljude i organizacije koje su spremne zajedno djelovati u pravcu stvaranja Splita kao primjera zdrave i održive zajednice. U tu svrhu započela su prva istraživanja, eksperimentalni projekti, te se kroz njih pokazivali i dokazivali prvi modeli dobre prakse preventivnog, edukativnog, ali i socijalno poduzetničkog djelovanja. Danas je udruga Zdravi grad jedna od vodećih hrvatskih udruga, prepoznata u Europi i diljem svijeta, te sa brojnim ustanovama i organizacijama surađuje na realizaciji međunarodnih programa. Dobitnici smo brojnih priznanja i nagrada.

Udrugu Zdravi grad čine ljudi koji s njom žive i koji s njom žele rasti, učiti, razvijati se i napredovati. Naši programi i projekti vode se stručno, profesionalno i uglavnom volonterski, a godišnje ih koristi nekoliko tisuća djece i odraslih.

Zašto biti kap kad mogu biti Slap

- Zdrava ekonomija preduvjet je zdrave Hrvatske.
- A naša ekonomija lagano odumire i priključena je na aparate za održavanje života.
- U njoj sjeni jača novi pristup – socijalna ekonomija temeljena na socijalnom ili društvenom poduzetništvu, pravednijoj raspodjeli profita, uvažavanju doprinosa čovjeka i njegovog rada. Taj pristup od 2000. godine promiče i prakticira **Udruga za kreativni razvoj Slap iz Osijeka**.

- “Socijalno poduzetništvo počiva na temeljima klasičnog, profitnog poduzetništva, ali ne vodi se profitom kao glavnim ciljem, nego ostvarivanjem pozitivnog društvenog učinka, rješavanjem problema u društvu.

Kreativni razvoj socijalno poduzetničkih modela:

- **Udruga Slap iz Osijeka riječu i djelom promovira novu, humaniju socijalnu ekonomiju čiji cilj nije samo profit, već rješavanje problema u društvu**

- Takav smo pristup prepoznali kao nešto što bi moglo doprinijeti boljoj ekonomiji u Hrvatskoj, ali i šire”, kaže Sonja Vuković, predsjednica Udruge Slap.

- ‘Zašto biti kap kad mogu biti Slap’ moto je ove osječke udruge, koja svojim projektima nastoji promovirati koncept socijalnog poduzetništva, umrežavati socijalne poduzetnike radi razmjene znanja i vještina, pomoći im u fazi pokretanja i rasta poduzetničke aktivnosti te biti uz njih tijekom razvoja i zajedno s njima iznalaziti načine rješavanja problema s kojima se susreću u poslovanju.

- “Jedan od projekata putem kojega nastojimo sve to ostvariti zove se SEFOR – Forum socijalnog poduzetništva, gdje zajedno s ostalim dionicima nastojimo stvoriti poticajno okruženje za razvoj socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj”, dodaje Sonja Vuković, te napominje kako je to samo jedan od mnogih projekata kojima Slap, sa svojih devet zaposlenih djelatnika i mnoštvom vanjskih suradnika, radi na promociji i jačanju socijalnog poduzetništva.

EKO POLJOPRIVREDA KAO SOCIJALNO PODUZETNIŠTVO

Kako djeluje iz poljoprivrednog dijela Hrvatske, Slap je priliku za socijalno poduzetništvo prepoznao u organskoj poljoprivredi: to je način uzgoja hrane za koji nisu potrebne velike površine, velika početna ulaganja, a uz kvalitetnu edukaciju i praćenje, obitelji s malim komadom zemlje mogu zaraditi dovoljno da si osiguraju egzistenciju. Kroz projekte YES – Youth Employment Support, EcoCompetitive i Organica.net Udruga Slap osigurala je onima koji se žele baviti takvim načinom proizvodnje sve što im je potrebno: pristup stručnom znanju putem radionica i konzultacija, povezivanje s tržištem i početne mikrokredite u iznosu do 10.000 eura za pokretanje ili jačanje vlastitog ekogospodarstva. Na taj je način Slap educirao više od 100 malih ekoproizvođača, a njih 25 je kroz dva ciklusa edukacije dobilo mikrokredite koji se uredno vraćaju i ostvaruju svoju svrhu – zapošljavanje stanovnika ruralnih krajeva u organskoj poljoprivredi.

MODRA NIT USMJERAVA PROFIT U RAZVOJ SOCIJALNOG PODUZETNIŠTVA

Jedan dio prihoda, prije svega onaj za sufinanciranje EU projekata, Slap je osiguravao prodajom vlastitih usluga na tržištu. Radilo se uslugama edukacije, konzaltinga te grafičkog i web dizajna – uglavnom aktivnostima za čije je obavljanje Slap tijekom godina jačao vlastite ljudske potencijale. Kako se na tržištu pokazala potreba za daljnjim pružanjem tih usluga u komercijalnom obliku, a kako ne bi ugrožavao svoj status neprofitne organizacije, Slap je odlučio izdvojiti poduzetničke aktivnosti u poseban gospodarski subjekt; osnovana je Modra nit d.o.o. kao marketinška agencija koja uz usluge grafičkog i web dizajna, foto i video produkcije, nudi i usluge treninga i konzaltinga te upravlja suvenirnicom Panona u Osijeku kroz koju organizacije civilnog društva i mali obrti koji se bave izradom rukotvorina plasiraju svoje proizvode na tržište. Kao svoj doprinos razvoju socijalnog poduzetništva, Modra nit je iz profita ostvarenog nakon prve godine djelovanja izdvojila 20.000 kuna za prvu Nagradu za socijalno poduzetništvo godine, a ostatak profita vratit će natrag u Slap u nove projekte razvoja socijalnog zapošljavanja.

FORUM SOCIJALNOG PODUZETNIŠTVA DODIJELIO NAGRADE ZA SOCIJALNO PODUZETNIŠTVO 2011.

ACT Čakovec - dobitnik prve hrvatske nagrade za socijalno poduzetništvo godine

Po prvi put dodijeljena nagrada za socijalno poduzetništvo otišla je ACT-u u Čakovec i Domaćem mlijeku d.o.o. u Varaždin, što je pljeskom odobrila „konkurencija“ iz svih krajeva Hrvatske

Autonomni centar ACT Čakovec dobio je nagradu za socijalno poduzetništvo godine. Nagradu je primio izvršni direktor ACT-a Teo Petričević. Statuu koja će i njega i cjelokupno članstvo ACT-a zauvijek podsjećati na to da su prvi dobitnici takve jedinstvene nagrade u Hrvatskoj, uručio mu je Ante Vekić, direktor društvenog poduzeća „Modra nit“ koje je osnovala Udruga za kreativni razvoj Slap iz Osijeka.

Nagradu od 20.000 kuna ACT će potrošiti u socijalno poduzetničkoj maniri – za daljnje zapošljavanje. „Hvala svima, svi smo pobjednici“, rekao je Petričević gostima i svojim prijateljima koji su uručenje nagrade popratili iskrenim aplauzom.

Nagradu za socijalnopoduzetničku ideju „odnijelo“ je Domaće mlijeko d.o.o. iz Varaždina. Pobjednička je ideja bila pokrenuti mini mljekaru, koja će otkupljivati

mlijeko od malih proizvođača za koje veliki otkupljivači nisu zainteresirani, i na taj način osigurati prihode za brojna mala seoska domaćinstva. Dragutin Vincek, primivši nagradu, izrazio je veliku vjeru da je socijalno poduzetništvo pravi poduzetnički put koji će i nastaviti.

Na natječaj za socijalno poduzetništvo godine pristiglo je više od četrdeset prijava, a u odabiru najboljeg sudjelovali su predstavnici Foruma socijalnog poduzetništva, Ministarstva rada i mirovinskoga sustava, Ureda za udruge Vlade RH i British Councila. Nagrada je dodijeljena u sklopu projekta SEFOR koji financira Europska unija putem IPA IV komponente Razvoj ljudskih potencijala, a provode ga Udruga Slap iz Osijeka s partnerima CTK Rijeka i Zdravi grad Split.

ACT i akteri

Autonomni centar - ACT je udruga građana koja informiranjem, savjetovanjem, izobrazbom i drugim oblicima potpore radi na razvoju civilnoga društva, eko-društvene ekonomije te slobodne kulture i društveno angažirane umjetnosti. Djeluje od 2003. godine.

Autonomni centar - ACT koordinira jednu od pet Regionalnih mreža specijaliziranih organizacija civilnog društva - Program JAKO - koja je dio cjelovitog Programa regionalnog razvoja i jačanja sposobnosti organizacija civilnoga društva na lokalnoj i regionalnoj razini.

Od samih začetaka razvija jedinstvenu i najveću arhivu samoizdanih nezavisnih publikacija iz regije, koja čini samo dio bogatog fundusa Knjižnice i čitaonice "Tabula rasa".

Knjižnica je od nedavno otvorila vrata i Volonterskom uredu Međimurja, a u pripremi je rad Ureda za razvoj transdisciplinarnosti i novih medijskih kultura.

Posljednje dvije godine udruga za financiranje programa i projekata koristi EU fondove. Dio financijske samoodrživosti osigurava pružanjem edukacijskih i konzultantskih usluga te kroz različite poduzetničke eksperimente djelovanjem društvenih poduzeća.

Autonomni centar - ACT i društvena poduzeća djeluju na više od 300 m² poslovnog prostora u centru grada Čakovca. Osam godina nakon osnivanja, ima 7 zaposlenih – izvršnog direktora, voditelje/ice projekata, projektne asistente/ice i voditeljicu financija.

Autonomni centar - ACT do kraja 2011. proveo je oko 80 različitih projekata, organizirao više od 1200 događaja, imao više od 40000 direktnih korisnika, a volonteri su u provedbu aktivnosti uložili više od 30000 sati. Zajedno s društvenim poduzećima zapošljava 19 osoba, između ostalih i osobe s invaliditetom (osobe s fizičkim i/ili mentalnim oštećenjem), osobe starije od 50 godina, pripadnike nacionalnih manjina, (visokobrazovane) mlade osobe, itd. U posljednje dvije godine reinvestirali su više od 70.000,00 kn dobiti u projekte i programe organizacija civilnog društva, sponzorirali rad organizacija civilnog društva u vrijednosti višoj od 150.000,00 kn, te donirali opremu vrijednu više od 200.000,00 kn školama, organizacijama civilnog društva i društvenim poduzećima.

● **ACT Printlab d.o.o.** izrastao je 2007. godine iz projekta udruge kao zanimljiv, inovativan i potreban alat u kontekstu razvoja civilnog društva, u neprofitno društveno poduzeće, grafički i web dizajn studio, koji partnerima (organizacijama civilnog društva, društvenim poduzećima...) nudi profesionalne, kvalitetne, inovativne proizvode i usluge. Zapošljava mlade i druge marginalizirane skupine (osobe starije od 50 godina). ACT Printlab d.o.o. trenutno zapošljava 4 djelatnika: dva grafička/web dizajnera, jednog web administratora i voditelja tima/prodaje.

● **ACT Konto d.o.o.** je neprofitno društveno poduzeće osnovano 2009. godine specijalizirano za pružanje stručnih i kvalitetnih knjigovodstveno-računovodstvenih usluga i porezno savjetovanje za hrvatske neprofitne organizacije s ciljem unapređenja njihovog poslovanja/djelovanja. Zapošljava isključivo osobe s invaliditetom. ACT Konto d.o.o. od 2011. godine zapošljava 2 osobe s invaliditetom.

Socijalna zadruga Humana Nova potiče zapošljavanje osoba s invaliditetom i drugih društveno isključenih osoba (žena starijih od 50 godina) kroz proizvodnju i prodaju kvalitetnih i inovativnih tekstilnih proizvoda od ekoloških i recikliranih materijala za domaće i inozemna tržišta. Proizvodi zadruge odgovor su na stvarne potrebe korisnika. Zadruga aktivno doprinosi održivom razvoju lokalne zajednice, smanjenju siromaštva i očuvanju prirode. S djelovanjem je započela krajem 2011. godine. U socijalnoj zadrugi Humana Nova u 2012. godini zaposleno je 6 osoba - upravitelj zadruge, voditeljica proizvodnje i 4 šivačice. Rad zadruge, uz zaposlenike, podupire i razvija ukupno 12 članova zadruge (od toga 4 udruge osoba s invaliditetom). Početkom ožujka je u planu zapošljavanje još 1 osobe - prodavačice u greenware dućanu Humana Nova.

Centar za eko-društveni razvoj - CEDRA Čakovec najmlađe je društveno poduzeće osnovano krajem 2011. godine. CEDRA Čakovec jedan je od nekoliko centara potpore za razvoj društvenog poduzetništva u Hrvatskoj, unutar Clustera za eko-društveni razvoj koji bi uskoro trebao biti formaliziran. CEDRA Čakovec pruža poslovne i savjetodavne usluge (usluge savjetovanja, edukacije i organizacije) pojedincima i organizacijama na načelima individualnog pristupa, inovativnosti i otvorenosti s ciljem ostvarivanja održivog ekonomskog, ekološkog i društvenog razvoja zajednice. CEDRA Čakovec djeluje također kao zadruga s ukupno 8 članova/ica zadruge te 1 zaposlenikom.

Poduzetnik nagrađen za - služenje zajednici!

Teo Petričević, poduzetnik s mnoštvom ideja i jakom socijalnom osviještenošću, kao izvršni direktor Autonomnog centra ACT Čakovec primio je nagradu za socijalno poduzetništvo godine

• **ACT je dobio nagradu za hrvatskog socijalnog poduzetnika godine 2011. Što je nagnalo tebe i grupu mladih ljudi oko tebe iz Čakovca da od rock&rolla, punka, death metala, buntovništva, tehno-freakerstva i ekološkog aktivizma krenete u ovu neobičnu pustolovinu koja se zove društveno poduzetništvo?**

Riječ je o prvoj, jedinstvenoj godišnjoj nagradi za postojeća i razvojna društvena poduzeća u Hrvatskoj. Nagrada je ove godine bila dodijeljena u sklopu projekta "SEFOR - Social Entrepreneurs Forum" kojega financira Europska unija kroz "IPA IV komponentu: Lokalna partnerstva za zapošljavanje", a kojeg provodi Udruga za kreativni razvoj Slap iz Osijeka, s partnerima Zdravi grad iz Splita i Centrom za tehničku kulturu iz Rijeke. Organizatori nagrade bili su Forum socijalnog poduzetništva, Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Ured za udruge Vlade RH i Modra nit d.o.o. (društveno poduzeće iz Osijeka).

O važnosti i prepoznatljivosti nagrade za hrvatsko gospodarstvo govore i brojni članci i pozitivni komentari u

raznim hrvatskim i stranim medijima. Valja ovdje napomenuti kako su ove godine dodijeljene dvije nagrade - Nagradu za socijalno poduzetničku ideju dobilo je Domaće mlijeko d.o.o. iz Varaždina, poduzeće koje otkupljuje mlijeko od malih proizvođača za koje, jednostavno, veliki otkupljivači nisu zainteresirani. To je definitivno projekt koji će u lokalnim okvirima pridonijeti razvoju lokalne ekonomije.

O nagradi

Sam projekt Godišnje nagrade za socijalno poduzetništvo za nas ima višestruku poruku. Kao prvo potvrđuje da je nastupio trenutak kada u Hrvatskoj započinje novo razdoblje poimanja, razumijevanja i razvoja drugačije, održivije i humanije ekonomije, gdje su zadruge definitivno nositelj tih promjena. Više od 40 prijava za nagrade dovoljan je dokaz tome.

Dvanaest nominiranih finalista pokazuje kako u Hrvatskoj postoje kapaciteti i resursi za razvoj te vrste poduzetničkog djelovanja. Riječ je o stabilnim organizacijama koje su spremne sve svoje materijalne i ljudske resurse dati na raspolaganje drugim organizacijama s ciljem razvoja

društveno-poduzetničkih ideja/pothvata. Nama u Autonomnom centru nagrada daje obvezu daljnjeg ulaganja resursa u razvoj organizacija, razvojnih projekata i programa s ciljem utjecaja na održivi razvoj društva i povećanje društvenog kapitala.

• Društveno ili socijalno poduzetništvo? Ili kako?

Svejedno. U Hrvatskoj je kod velike većine javnosti uvriježeno korištenje pojmova socijalna ekonomija, socijalno poduzetništvo, socijalno poduzeće i socijalni poduzetnik. Neki važniji dionici u razvoju civilnog društva, poput Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva, odlučili su se za korištenje najprikladnijeg prijevoda - društvena ekonomija. Ponajprije zato što smatraju kako riječ "socijalno" preusko utvrđuje područje djelovanja te vrste poduzetništva, usmjerujući razmišljanja o inovacijama i poslovnim pothvatima prije svega u sektor socijalne skrbi, a zanemarujući ostale bitne mogućnosti djelovanja. Ipak, ono što je važnije je korak ispred - što zapravo želimo staviti u okvire tog pojma.

U Hrvatskoj, pa tako ni u svijetu, ne postoji jedinstveno pojmovno određenje te vrste poduzetničkog djelovanja. Zapravo, praksa pokazuje da na temelju konteksta djelovanja takvih organizacija i problema koje rješavaju, svaka zemlja prilagođava definicije svojim potrebama.

Profit da, ali i više svrha!

Kada govorimo o društvenoj ekonomiji i društvenom poduzetništvu obično se pod tim pojmom misli na one poslovne pothvate koji pored ostvarenja ekonomskih ciljeva imaju i neku višu društvenu ili okolišnu svrhu. Dakle, društvena poduzeća se od ostalih organizacija na tržištu razlikuju po tome što svoju uspješnost ne mjere samo putem dobiti koju su ostvarila, nego i stupnjem pozitivnih društvenih ili okolišnih promjena koje su proizvela – jednom riječju – utjecajem na okoliš i društvo te razinom stvorenog društvenog kapitala. Vođena su trima ključnim načelima u svom poslovanju: društveno odgovornim poslovanjem,

Sve što je zbilja veliko i nadahnuto stvaraju pojedinci koji mogu djelovati u slobodi.
Albert Einstein

primjenom principa ekonomske i participativne demokracije te doprinosom održivom razvoju lokalnih zajednica u kojima djeluju.

Današnja svjetska ekonomija je - neodrživa

• Zbog čega je ta priča društvenog poduzetništva sada u modi i je li to samo još jedan prolazan hir?

Mislim da nije riječ ni o modi ni o hiru već vrlo jednostavnom odgovoru na gospodarske, socijalne, društvene, kulturološke, ekološke probleme koji su dio naše svakodnevice, bilo da su globalnog/regionalnog/lokalnog karaktera.

Svjetska ekonomija, u formi kakvoj egzistira danas te u jeku globalne, ne samo ekonomske krize, pokazala se neodrživom i čitav se sustav polako urušava.

Rezultati novijih istraživanja pokazuju kako zapravo pola svjetskog stanovništva živi s 2 US\$ dnevno ili manje, dok gotovo milijarda ljudi živi s manje od 1 US\$ dnevno.

U Europskoj uniji 16% stanovništva živi ispod granice siromaštva, dok se taj postotak povećava kod zemalja koje graniče sa zemljama EU, čak do 50% kod Albanije, Kosova, itd.

Danas živimo s raznim ekološkim i društvenim problemima: velike klimatske promjene, prevelika upotreba fosilnih goriva, uništavanje prirode na svim razinama, rast populacije, migracije iz ruralnih u gradske, bolesti, gladi, ratovi, terorizam, itd. Dosadašnja nastojanja vlada i različitih javnih institucija pokazala su se nedostatnima i neučinkovitima u rješavanju tih problema.

U društvenim poduzećima nema krize

Razvoj i širenje društvenog poduzetništva predstavlja konkretnu mogućnost adresiranja potreba marginaliziranih, socijalno osjetljivih skupina i problema u lokalnim zajednicama. Društveno poduzetništvo važno je i kao stabilizacijski faktor na tržištu rada, čemu u prilog

govore podatci kako su upravo društvena poduzeća bila manje ranjiva tijekom svjetske ekonomske krize - npr. u ekonomskom sektoru Italije, tijekom krize drastično se smanjio broj zaposlenika, ali je u socijalnim zadrugama taj broj u 2009. godini povećan za 2,7%, ali i kao faktor održivog razvoja zajednice.

Strategija za pametan, održiv i uključiv rast

Direktan utjecaj rada društvenih poduzeća prepoznat je u ekonomskom razvoju neke zajednice ili regije: svojim djelovanjem nadopunjuju usluge od javnog interesa koje javne institucije ili privatna profitna poduzeća nisu u mogućnosti dovoljno kvalitetno obavljati. Doprinosu uravnoteženom korištenju i raspodjeli raspoloživih resursa u korist lokalne zajednice, generiraju nova radna mjesta u svojim područjima djelovanja, a neka društvena poduzeća posebno su usmjerena integraciji dugotrajno nezaposlenih na tržište rada. Uz to potiču društvenu koheziju i pridonose rastu i razvoju društvenog kapitala; pružaju potporu institucionalizaciji neformalnih poduzetničkih aktivnosti privatnog profitnog sektora, itd.

Sve važnije današnje svjetske i europske strategije definiraju svoje ciljeve u tom smjeru. Europa 2020 je strategija za "pametan, održiv i uključiv rast", u skladu s Lisabonskom strategijom. Pametan rast podrazumijeva razvoj gospodarstva temeljenog na znanju i inovacijama, održiv rast govori o konkurentnoj, zelenoj i održivoj, ekonomiji, dok uključiv (inkluzivan) rast utvrđuje aktivnost promicanja gospodarstva s visokim stupnjem zaposlenosti prioritarnom. Dakle, definitivno ne govorimo o modi, već o stvarnom odgovoru na postojeće probleme.

• Kuda dalje? Kako vidiš daljnji razvoj događanja u tvojim društvenim poduhvatima, gdje vidiš sebe u tome?

Upravo smo u procesu otvaranja greenware dućana (dućana nošenom odjećom) Humana Nova u Čakovcu i Varaždinu. Također, radimo na inicijativi osnivanja potrošačke zadruge (food cooperative) koja će biti poveznica između proizvođača i distributera organskih/ekoloških prehrambenih proizvoda i krajnjih korisnika te će ujedno služiti i kao platforma za eksperimentiranje s konceptom razvoja lokalnog sustava razmjene i trgovine.

Planovi...

Portfolio konzorcija društvenih poduzeća u naredne 2-3 godine proširit ćemo eko-poljoprivrednom socijalnom zadrugom, restoranom s organskom/biodinamičkom hranom, centrom za rehabilitaciju, edukaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, centrom za pomoć i njegu u kući te kreditnom unijom. Motivirani smo, imamo energije, povoljan je trenutak za takve inicijative i imamo potporu raznih dionika. Ja ću biti dio te lokalne priče, te ću dobar dio svoje energije i dalje usmjeravati na razvoj eko-društvene ekonomije i društvenog poduzetništva na nacionalnoj, regionalnoj i EU razini. Kao poduzetnik, trener, savjetnik, suradnik, partner i prijatelj.

• Koja je tvoja vizija daljnjeg razvoja društvenog poduzetništva u Hrvatskoj, regiji i svijetu?

Mišljenja sam kako je sada u ovoj prvoj fazi razvoja društvenog poduzetništva u Hrvatskoj društvenim poduzetnicima potrebna primarna potpora na nekoliko razina: 1) kroz intrasektorsko klasterko povezivanje s ciljem stvaranja zajedničkog tržišta nabave i prodaje, 2) kroz međusektorsko povezivanje s javnim sektorom i privatnim profitnim sektorom, 3) kroz osnivanje Fonda za razvoj društvenog poduzetništva ili kroz osiguravanje povoljnijih kreditnih linija koje će biti dostupne društvenim poduzećima u svim fazama poduzetničkog poslovanja, te 4) kroz jaču medijsku vidljivost djelovanja i utjecaja koja društvena poduzeća imaju na lokalnu ekonomiju, društvo i okoliš.

Učimo od drugih

Naravno, preduvjet ovome jest izgrađen sustav centara potpore društvenim poduzećima i poduzetnicima, prvenstveno u segmentu pružanja usluga informiranja, izobrazbe i savjetovanja.

Situacija u Hrvatskoj ne razlikuje se puno od procesa u zemljama u okruženju, iako mnoge imaju dugogodišnju praksu razvoja društvenog poduzetništva. Mi imamo odličnu poziciju da učimo od drugih, da učimo na tuđim greškama i uspjesima. Bitno je da, ne samo u Hrvatskoj, procese ostavljamo otvorenima. ACT vjeruje u društvo s jednakim pristupom resursima, znanju i informacijama gdje je svaki pojedinac važan i odgovoran te proaktivno djeluje za dobrobit društva i prirode. To je naša vizija. I za to živimo i radimo.

Promjena smo mi

• Imaš li kakvu poruku za mlade, ali i one manje mlade vezano za ovu temu i izazov?

Trebamo raditi. Planirati, realizirati vlastite najluđe snove. Dijeliti resurse, dijeliti znanje. Pomagati, solidarizirati se. Učiti. Budućnost će biti onakva kakvu živimo sadašnjost. Promjena smo mi. Sad i ovom trenutku. I nitko nam ovaj trenutak ne može oduzeti i živjeti ga osim nas samih. Budimo odgovorni. Ne samo prema obitelji, zajednici, društvu. Već ponajprije prema sebi. Živimo vrijednosti da budemo sretni.

U ovim teškim vremenima gospodarske krize i gubitka poslova Hrvatski zavod za zapošljavanje nudi brojne mogućnosti školovanja, doškoloavanja te raznih drugih potpora nezaposlenim osobama koje imaju ideju ili plan kako samoinicijativno pronaći svoje mjesto na tržištu rada. O ovom novom pristupu problemu nezaposlenosti popričali smo s pročelnikom Područne službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u Splitu gospodinom Miroslavom Delićem.

PROAKTIVAN HHZ ZA PROAKTIVNO ZAPOSŁJAVANJE

• Posljednjih godina HZZ ima aktivniji pristup nezaposlenima, kroz aktivno zapošljavanje. Možete li nam reći nešto o tome?

Mjere aktivne politike zapošljavanja koje provodi HZZ su mjere usmjerene prema određenim kategorijama građana koje se teže zapošljavaju. Te mjere su grupirane u nekoliko segmenata: potpore za zapošljavanje, financijska sredstva za obrazovanje (prekvalifikacije, različiti tečajevi i osposobljavanja), javni radovi... U 2011. godini kroz ove mjere uključeno je 3980 nezaposlenih osoba u županiji, od kojih najveći dio (1600 osoba) u javne radove. Javni radovi podrazumijevaju da se radni odnos zasniva na razdoblje od 6 mjeseci i tu se mogu uključiti osobe koje su na Zavodu od minimalno 6 mjeseci do 3 godine. Udio financiranja od strane zavoda razlikuje se s obzirom na vrijeme koje je nezaposlena osoba provela kao korisnik zavoda. Cilj ovih mjera je olakšati povratak na tržište rada dugotrajno nezaposlenim osobama. Kroz različite vrste obrazovanja prekvalifikacije, osposobljavanja i usavršavanja (za 44 različita zanimanja), u samo jednoj godini uključeno je oko 1200 osoba.

• Koja je Vaša vizija zapošljavanja u budućnosti?

U ovim vremenima teško je govoriti o vizijama jer je gospodarska situacija dovela do toga da imamo sve veći broj nezaposlenih. U 2011. godini vratili smo se na brojku iz 2006. Osnovni preduvjet za zapošljavanje je pokretanje gospodarstva i uključivanje u svijet rada prvenstveno mladih osoba, čiji je udio u evidenciji velik, a nakon toga osoba starije životne dobi odnosno dugotrajno nezaposlenih osoba. Potrebno je definirati djelatnosti kojima ćemo se orijentirati. Posljednje godine pokazuju da su to uslužne djelatnosti, gdje se zapošljava 60-70% osoba koje se zapošljavaju na određeno vrijeme.

• Kakva je suradnja HZZ-a s civilnim društvom?

S civilnim društvom surađujemo na korištenju europskih pretpripravnih fondova. Partneri smo na 20-tak projekata, među kojima je i projekt u kojem sudjeluje i udruga Zdravi grad - YEOP – osposobljavanje mladih za tržište rada. Usto, kako se programi

javnih radova šire iz godine u godinu, sve se veći broj dugotrajno nezaposlenih osoba zapošljava i u udrugama. Na ovaj smo način prošle godine surađivali s njih tridesetak.

• HZZ je uključen i u Lokalno partnerstvo za zapošljavanje.

Ideja lokalnog partnerstva za zapošljavanje postoji dugo vremena na ovo područje. Ostvarivali smo partnerstva i dok okvira nije bilo. Sad smo kroz partnerstvo sa županijskom razvojnom agencijom RERA, Splitsko-dalmatinskom županijom i priključene razne udruge i institucije, postavili institucionalni okvir.

Svi zainteresirani su pozvani da se priključe u program Lokalnog partnerstva koje ima svrhu na određenom području sagledati probleme i dati prijedlog za poboljšanje stanja. Formirano je savjetodavno tijelo koje će institucijama olakšati donošenje odluka i razvijanje ideja na određenom području. Zbog širokog spektra dionika i različitih perspektiva ideje su raznolike. Svako je tržište rada specifično, ono što je značajno za SDŽ nije značajno za druga područja. To je vidljivo i kroz činjenicu da osnovne pretpostavke uključivanja u javne radove na dopuštaju zapošljavanje u turističko-ugostiteljskim djelatnostima, zbog čestih fluktuacija u broju zaposlenih u ovom sektoru. Ciklički karakter ovih djelatnosti podrazumijevu fluktuacije pa bi i pretpostavke za uključivanje u javne radove trebalo prilagoditi području. Intencija je da se oštećeni problemi rješavaju regionalno, prema svojim specifičnostima.

• Uskoro se otvara Europski socijalni fond – kako ga HZZ planira iskoristiti?

HZZ aktivno sudjeluje i aplicira na sredstva sličnih fondova pripremajući vlastite projekte, no i partneri smo brojnim udrugama i institucijama u provođenju njihovih ideja. Cilj nam je putem tih fondova povećati zapošljivost osoba koje su u našoj evidenciji, omogućiti svima prilagođavanje novim uvjetima i olakšati uključivanje na tržište rada.

Marija Martinić

EUROPSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ - NAGRADA ZA NAJBOLJU PODUZETNICU

Poduzetnica *Jadranka Boban Pejić* – najbolja od najboljih!

Pionirka organskog uzgoja i pokretačica trenda zdrave prehrane u Hrvatskoj, zahvaljujući kojoj je tisuće ljudi unaprijedilo svoje zdravlje i zdravlje svojih obitelji, osnivačica i vlasnica Biovege Jadranka Boban Pejić 2011. godine je od Europske banke za obnovu i razvoj nagrađena priznanjem za najbolju poduzetnicu. Kad se radi sa srcem, kao što to čine privatno-poslovni suradnici supružnici Pejić, može li ih itko nadmašiti? :)

Osnivači i vlasnici Biovege, **Jadranka Boban Pejić i Zlatko Pejić**, pioniri su organskog uzgoja, zdravih stilova življenja, makrobiotike i autori koji su pokrenuli mnoge projekte u Hrvatskoj i regiji. Više od 25 godina zajedničkog rada rezultiralo je kreiranjem cijele poslovne niše u regiji (uzgoj i proizvodnja organskih proizvoda, različiti centri i ustanove za edukaciju iz područja zdravih stilova življenja, trgovine itd) ali možda i važnije, tisuće ljudi je zahvaljujući njihovoj edukaciji unaprijedilo svoje i zdravlje svojih obitelji. Za svoj doprinos razvoju svijesti o važnosti zaštite okoliša Zlatko Pejić je 1993. dobio tzv. Zelenog Oskara, Earth Day International Award, a Jadranka Boban Pejić je 2011. od Europske banke za obnovu i razvoj dobila nagradu kao najbolja poduzetnica te također u 2011., od Mreže za kreativni razvoj, za najinovativniju poduzetnicu u Hrvatskoj. Njihov poslovno/životni projekt prepoznat je širom svijeta kao jedinstven model koji može poslužiti drugima kao primjer održivog razvoja te inovativnosti kao osnovnom preduvjetu uspješnog poduzetništva. Biovega je poslovni koncept koji se razvijao posljednjih dvadesetak godina. Poduzeće koje želi pokazati da je svrha postojanja poduzeća "proizvoditi" pozitivan utjecaj na sredinu u kojoj postoji.

To pokazuje svojim **3E** konceptom:

Etika – odnosi se na transparentno poslovanje te pokušaj razvijanja partnerskih odnosa s djelatnicima, dobavljačima i kupcima.

Ekonomija – poduzeće mora i treba ostvarivati profit, ali se dio tog profita mora ulagati u razvoj i vraćati u razvoj okruženja u kojem poduzeće posluje.

Ekologija – organski proizvodi i organska proizvodnja čuvaju zdravlje ljudi, zdravlje tla i pitku vodu te osigurava opstojnost čovjeka, održivi razvoj te pažljivo raspolaganje resursima i energijom.

-----> **Biovega** svoje poslovanje temelji na cjeloživotnoj edukaciji djelatnika, partnera, kupaca jer samo zahvaljujući stalnoj edukaciji (osobnom razvoju) te kombiniranju gore navedenih 3E i pojedinac i poduzeće i okruženje može evoluirati. Jedinstveni poslovni koncept, ne samo u Hrvatskoj već i u svijetu, danas obuhvaća nekoliko poslovnih subjekata koji sinergijski djeluju:

Biovega - 95 zaposlenih, distribucija ekoloških proizvoda, lanac bio&bio trgovina (11), projekt Eko zona ekološki proizvodi, organski/veganski restoran Nova, te kozmetički studio Orgona. Ugovorna suradnja s 40-ak domaćih eko poljoprivrednika.

Planetopija - 10 zaposlenih, izdavačka djelatnost, knjige s područja zdravih stilova življenja.

Biozrno – 16 zaposlenih – prvo hrvatsko ekološko imanje na kojem je organska pekara te prerada voća i povrća.

Ustanova Makronova - 6 zaposlenih – edukacija iz područja zdravih stilova življenja, predavanja, seminari i škole.

Biovega Slovenija – 5 zaposlenih/distribucija za cijelu regiju.

CENTAR IZVRSNOSTI GEORGE MATELJAN U SPLITU

Dugogodišnja suradnja udruge Zdravi grad i Zaklade George Mateljan rezultirala je otvorenjem Centra izvrsnosti George Mateljan u Splitu. Po čemu je osobita ova međunarodna suradnja, čemu Vas može poučiti i na koji način potiče pojedince i zajednice na zdraviji način življenja, pročitajte u tekstu gospodina Željka Petrovića, direktora ovog Centra.

THE GEORGE MATELJAN FOUNDATION for the world's healthiest foods, Seattle, Washington, USA dana 09.05.2007.g. donijela je odluku o osnivanju **CENTRA IZVRSNOSTI GEORGE MATELJAN U SPLITU** za edukaciju i istraživanje tradicionalne mediteranske prehrane, u udruzi Zdravi grad. Fondacija George Mateljan je samostalna neprofitna zaklada koja pruža pouzdane, vjerodostojne, objektivne, istinite i praktične, najnovije informacije neovisnih znanstvenih istraživanja indeksiranih na Pub Med-u. Provodi se na tisuće recenzija znanstvenih radova da bi se poduprle informacije koje se prezentiraju, sve s ciljem da se svijet učini zdravijim.

Web stranica **www.whfoods** najposjećenija je stranica na svijetu na temu zdrave prehrane, s preko 2.000.000 posjetitelja mjesečno, i potpuno je besplatna. Fondacija je dar gospodina Mateljana čovječanstvu za zdraviji život na planetu. Aktivno je uključena u zdravstvenu reformu u SAD prijedlogom za poboljšanje zdravlja stanovništva uz smanjenje troškova te promjenom prehrambenih navika kod djece. U krugu bijele kuće zasađen je i bio vrt u kojem se biljke uzgajaju na ekološki način.

U Centru izvrsnosti George Mateljan u Splitu oblikuju se praktični edukacijski programi s ciljem poticanja pojedinaca i obitelji diljem Hrvatske na kvalitetniju prehranu i zdraviji

način življenja. Od šume informacija koje primamo o prehrani većina je komercijalne naravi. Stoga mi građanima nudimo rezultate neovisnih znanstvenih istraživanja koja nisu pod utjecajem interesnih lobija. Do sada smo održali brojna predavanja za struku i građane, te pokrenuli suradnju s relevantnim institucijama iz Splita i cijele Hrvatske. Promoviramo i podržavamo ekološki održiv uzgoj. Održane su i mnoge radionice kuhanja na kojima se uči kako pripremati namirnice ukusno i zdravo, a da se pri tome sačuvaju hranjivi sastojci, dok nažalost nekim od tradicionalnih načina kuhanja uništimo i do 80% hranjivih sastojaka. U suradnji s Radio Splitom od 2009. g. redovito uređujemo popularnu rubriku Najzdravije namirnice svijeta.

Izdana je knjiga recepata Prirodni deserti, autorica Maja Gorjan i Darinka Petrović. U suradnji s izdavačkim kućama Profil i Planetopija izdali smo i hrvatsko izdanje knjige Najzdravije namirnice svijeta, za koju je George Mateljan nagrađen nagradom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Zagrebačkog velesajma „Josip Juraj Strossmayer“ kao autor najboljeg znanstvenog djela iz područja prirodnih znanosti. Hrvatsko izdanje knjige Georga Mateljana koja je tek ugledala svjetlo dana Weight loss success, without dieting (Uspješan gubitak težine, bez dijete) upravo je u pripremi.

Željko Petrović

PROGRAM

Put zdravlja

*Već dugi niz godina udruga Zdravi grad provodi edukacije za unaprjeđenje zdravlja Splitskana. Posebno nas veseli rad s najmlađima koji su nam se pridružili posljednje dvije godine. Podučiti djecu nižih razreda osnovne škole kako sami mogu upravljati svojim zdravljem uz pomoć tek nekoliko alata, inovativno je rješenje za budućnost proizašlo iz naše dugogodišnje prakse. **Želite li cjelovito zdravlje? Najmlađi znaju kako ga očuvati! Pohađajte naša predavanja, seminare i radionice kuhanja. Naučite i vi!***

PROGRAM PUT ZDRAVLJA provodi se u udruzi Zdravi grad od 2002. g. u cilju podizanja svijesti o aktivnoj ulozi čovjeka u unapređenju zdravlja i kvalitete življenja pojedinca, obitelji i cijele zajednice. Građanima nudi širok spektar događanja usmjerenih osvještavanju pojedinačne odgovornosti svakog od nas za vlastito zdravlje i zdravlje naših obitelji, kao i ukazivanju na jednostavne i svima dostupne i ekonomične načine očuvanja i/ili unapređenja svoga zdravlja. Naša predavanja, seminari i radionice kuhanja, izleti, programi tjelovježbi i rekreacije, druženja, okrugli stolovi i sl. postali su sastavni dio života mnogih stanovnika Splita koji žele kvalitetnije živjeti.

Naši gosti bili su mnogi poznati svjetski lideri iz ovog područja: *George Mateljan, Lino Stanchich, Zlatko Pejić, Jadranka Boban Pejić, Shizuko Yamamoto, Patrick McCarty, David i Cinthya Briscoe, Jon Sandifer, Jeff Romanovski, Mingyong Wang, kuharica slavnih Aine McAteer* i mnogi drugi.

Dugogodišnjim razvojem ovog programa razvili smo i projekte za djecu. U suradnji sa UNDP osmislili smo aktivnosti za djecu predškolskog uzrasta, a od 2010. godine kontinuirano se provodi trogodišnji projekt Put zdravlja – Zdravkići i Bolkići za 2., 3. i 4. razrede O.Š. Dobri, koji je osmišljen kao dopuna redovnom školskom programu i pomoć učiteljima razredne nastave koji žele senzibilizirati djecu i njihove roditelje za aktivnu osobnu ulogu u kreiranju svog zdravlja. Nadam se da će Vam uključivanje u aktivnosti programa Put zdravlja, biti odlična pomoć i poticaj da se lakše snalazite na svom osobnom putu zdravlja kroz jednu divnu igru zvanu **ŽIVOT**.

Željko Petrović

foto -Jelena Popić

ZAŠTITA KULTURNOG KRAJOLIKA RADOŠIĆA

Udruga Zdravi grad je proširila svoje aktivnosti na ruralno područje i na gospodarski potpuno zapostavljeni i danas rijetko naseljeni prostor općine Lećevica.

Terenskim radom u suradnji sa Konzervatorskim odjelima u Trogiru i Splitu, Muzejom hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, Institutom za antropologiju iz Zagreba i Turističkom zajednicom Hrvatske, obrađeno je više lokaliteta od značaja za općinu Lećevica, Splitsko-dalmatinsku županiju i Republiku Hrvatsku, koji su poseban dar prirode sa obiljem autohtonih biljnih i životinjskih vrsta, te niz arheoloških lokaliteta koji predstavljaju neprocjenjivo bogatstvo i povijesno naslijeđe, a datiraju još iz vremena antike i prapovijesti. Pokrenuli smo postupak za zaštitu kulturnog krajolika tog područja u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara RH i međunarodno prihvaćenim principima zaštite i revitalizacije ruralnih područja.

Od konačnog urušavanja spasili smo staru i napuštenu školu u selu Radošić, te je pretvorili u edukacijski-resursni centar u kojem se provode programi škola u prirodi za djecu, mlade i odrasle. U okviru centra se uređuje i bio-vrt za edukaciju djece i odraslih o ekološkom uzgoju u poljoprivredi. Započeli smo i s aktivnostima uređivanja poučnih eko-etno staza (predviđeno ih je deset) i poučnog parka "Ilirska gradina", za promicanje i razvoj eko-etno turizma. U planu su predviđene aktivnosti, da sadašnji edukacijski-resursni centar preraste u jedan značajan međunarodni razvojno-obrazovni centar.

Željko Petrović

UŽITAK ŠKOLE U PRIRODI

Škole i školarci, pozivamo vas da se pridružite poučnim i zabavnim izletima udruge Zdravi grad, edukativnoj školi u prirodi!

Udruga Zdravi grad osnovnim školama nudi jednodnevne izlete u prirodu Dalmatinske zagore, u selo Radošić, tijekom kojih mogu upoznati način života i tradicije ovog kraja te izabrati edukativne radionice iz palete programa Udruge: Internetoplovstvo, Put zdravlja, Projektoplovstvo, Prevencija alkoholizma, Ekoplovstvo i Igroplovstvo.

Cilj je kroz školu u prirodi promicati ekološku svijest, zdrave stilove življenja i važnost zdrave prehrane u očuvanju i unaprjeđenju zdravlja djece, mladih i obitelji. Također ovim putem promičemo eko-poljoprivredu i eko-turizam kao potencijal održivog razvoja i posebice razvoja ruralnih krajeva Dalmacije sukladno razvojnim strategijama RH i ciljevima UNDP Projekta COAST. Na predloženim izletima također promičemo integriranu nastavu sukladno NOK-u.

Andrea Russo

SIGURNOST NA CESTAMA INTERNETA

Odrasli često misle da djeca na Internetu znaju više od njih zbog toga jer su spretnija i koriste Internet svakodnevno. To nije točno! Djeci treba roditeljska zaštita jer ona nemaju životnog iskustva koje bi ih upozorilo na opasnosti koje mogu vrebati na webu. Kurikulum za sigurnije korištenje Interneta osmišljen je u udruzi Zdravi grad upravo kako bi odraslima olakšao zaštitu najmlađih!

Udruga Zdravi grad je oblikovala kurikulum Sigurnost na cestama Interneta za djecu.

Internet je važno sredstvo komunikacije u osobnom i profesionalnom životu te u učenju i poučavanju. Važno je da roditelji, nastavnici i djeca budu informirani o mogućnostima i opasnostima koje Internet donosi.

Internet nije nestvarni svijet. Unutar četiri zida nismo zaštićeni od različitih negativnih, nepromišljenih ili zloćestih oblika ponašanja.

Vrlo brzo virtualni svijet može postati stvaran, a posljedice po djecu i odrasle mogu biti puno teže nego kad se nasilje, u bilo kojem obliku, dogodi u stvarnom svijetu.

Izrada eksplozivnih sredstava, kockanje, krađa identiteta, vrijeđanje, prijetnje, vrebavanje djece od strane odraslih ljudi loših namjera, raspačavanje droge i prostitucija neki su oblici zlorabe Interneta koji su lakši i dostupniji nepromišljenim

ljudima ili ljudima s lošim namjerama.

Grad Split je ove godine sufinancirao dio programa provođenja kurikuluma o sigurnosti korištenja Interneta za djecu, no bez sudjelovanja roditelja, nismo u mogućnosti provesti planirane aktivnosti u većem broju škola.

Roditelji sve više shvaćaju važnost izdvajanja određenih sredstava i vremena kako bi djecu uputili na edukacije koje će im pomoći u izgradnji stavova i očuvanju psihofizičkog zdravlja. Svi vi koji prepoznajete potrebu zaštite svog djeteta ili njegovog razreda, obratite se udruzi Zdravi grad.

Andrea Russo

KONGRES

Ponosni na uspjeh 1. Međunarodnog kongresa
u organizaciji udruge Zdravi grad

>Era nove ekonomije i novih zanimanja – stres i mobing<
koji je 2008. godine ugostio više od 100 sudionika iz 12 zemalja, a koji je popratila
i recenzirana knjiga radova,
najavljujemo Vam i pozivamo Vas na

2. Međunarodni kongres

> Era nove ekonomije i novih zanimanja – Ekonomija
vrijednosti, odgovornosti, održivosti i zdravlja<

koji će se održati od **08. – 10. 11. 2012.** godine,
u hotelu Radison Blu Ressort u Splitu

1. Ekonomija vrijednosti

- 1.1. Temeljne ljudske, društvene, kulturne i prirodne vrijednosti i budućnost društva i gospodarstva
- 1.2. Socijalna ekonomija
- 1.3. Društveno poduzetništvo
- 1.4. Građanski sektor i ekonomija
- 1.5. Vodstvo temeljeno na vrijednostima, načelima i karakteru
- 1.6. Odgoj i obrazovanje utemeljeno na vrijednostima
- 1.7. Lokalno, globalno i glokalno
- 1.8. Vrijednosti, inovacije i razvoj
- 1.9. Višestruke inteligencije, pozitivna psihologija, komunikacija, međuljudski odnosi u svijetu rada

2. Održivosti

- 2.1. Temeljne ljudske, društvene, kulturne i prirodne vrijednosti i održivost ljudske civilizacije
- 2.2. Zeleno poduzetništvo
- 2.3. Tehnologije u službi održivosti
- 2.4. Upravljanje i zaštita prirodnih resursa
- 2.5. Obnovljivi izvori energije
- 2.6. Ekološka poljoprivreda i prirodna hrana
- 2.7. Radni okoliš i produktivnost
- 2.8. Kulture, nacije, globalizacija i održivost
- 2.9. Socioekonomska kohezija, inkluzija, integracija i ravnomjerni razvoj

3. Društvene odgovornosti

- 3.1. Značenje društvene odgovornosti i brige za druge u svijetu rada
- 3.2. Konkurentnost i suosjećanje – primjeri prakse
- 3.3. Društveno odgovorno poslovanje (DOP) – branding strategija ili platforma osobnog i organizacijskog ostvarenja
- 3.4. Društvena odgovornost i političko vodstvo
- 3.5. Društvena odgovornost u neprofitnom (građanskom i javnom) sektoru
- 3.6. Društvena odgovornost medija
- 3.7. Društvena odgovornost u zdravstvenom sektoru
- 3.8. Društvena odgovornost, vjera i duhovnost
- 3.9. Odgoj i obrazovanje za društvenu odgovornost

4. Zdravlja

- 4.1. Vrijeme za prevenciju: znanost o zdravom, prosperitetnom i ispravnom življenju
- 4.2. Zdravlje na radu
- 4.3. Zdravlje i motivacija
- 4.4. Hrana i zdravlje
- 4.5. Zdravi stilovi življenja i svijet rada
- 4.6. Ravnoteža obitelji i svijeta rada
- 4.7. Tehnologija, zdravlje i uvjeti rada
- 4.8. Zdravstvene reforme i integrativni pristupi
- 4.9. Psihosocijalni i zdravstveni poremećaji i svijet rada

Izdanja udruge Zdravi grad

NAJZDRAVIJE NAMIRNICE SVIJETA

Ovaj vrhunski izvor znanja, svjetski bestseller i pravo remek djelo, sadrži sve što želite znati o prehrani za optimalno zdravlje i čisti užitak. Za hrvatsko izdanje knjige George Mateljan je dobio nagradu "Josip Juraj Strossmayer" kao autor najboljeg znanstvenog djela u području prirodnih znanosti. Isprobajte 500 brzih i slasnih mediteranskih recepata. Sve informacije u knjizi temelje se na preko 3000 neovisnih znanstvenih istraživanja.

Cijena: 690,00 kn

PRIČICA O H(R)ANI

Priča o H(r)ani - oduševljava djecu i odrasle! Prvo izdanje je razgrbljeno u dva mjeseca nakon tiska. Kroz dječju igru promatramo kako se djeca (ali i odrasli) odnose prema hrani koja je u ovoj priči predstavljena kroz lik djevojčice. Pratimo različite odnose koje djeca ostvaruju s djevojčicom H(r)anom.

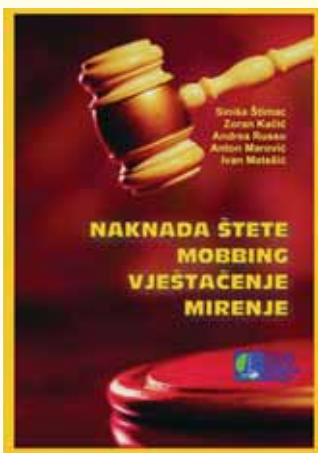
Cijena: 50,00 kn

OSMIJEH OD UHA DO UHA

Uz pomoć mladih splitskih glazbenih snaga, iskusnih splitskih rokera te velikog broja glazbenika, djece i volontera, pjesmarica i CD s pjesmama o ljudskim vrijednostima je pred vama! Ako ne vjerujete da dječja glazba može biti zanimljiva svim generacijama, a pri tom istodobno opuštajuća i poticajna, zabavna i edukativna, nabavite ovaj CD! I pripremite se za iznenađenje koje će vas i vaše najmilije natjerati na - osmijeh od uha do uha!

Cijena CD-a: 60,00 Kn
Cijena pjesmarice (tekstovi + note): 80,00 Kn
Cijena kompleta: 125,00 Kn

NAKNADA ŠTETE - MOBBING - VJEŠTAČENJE - MIRENJE

Prva knjiga u Hrvatskoj koja na cjelovit i suvremen način stručno obrađuje pitanja naknade štete, mobbinga, vještačenja i mirenja u hrvatskoj pravnoj i medicinskoj praksi, napisana od iskusnih hrvatskih stručnjaka.

Cijena: 190,00 kn

PRIRODNI DESERTI

Knjiga Prirodni deserti, autorica Maje Gojan i Darinke Petrović, osim slatkog ima i informativno-edukativni karakter. Uživajte u okusima deserta iz ove knjige nadahnut će vas da postignete bolje osobno zdravlje, zdravlje obitelji i cijelog svijeta.

Cijena: 99,00 kn

PROJEKTOPLOVAC

„Ja, projektoplovac" duhovita je i poticajna knjiga za sve one koji žele slijediti svoju zvijezdu, te ostvarivati svoje snove i talente kroz projekte. Iako je u prvom redu napisana za djecu i mlade, koriste je i sveučilišni profesori i poslovni ljudi, jer upravljanje projektima jedan je od velikih izazova današnjice, a ovaj priručnik daje jednostavne odgovore na gotovo sva najvažnija pitanja o ovoj temi.

Cijena: 110,00 kn

NOVO !

VOLONTIRANJE - ključ uspjeha za svijet rada

Ne možete dobiti posao jer ne posjedujete određene vještine? Ne možete steći vještine jer nemate posao? U ovoj knjizi volonterstvu se pritupa iz neuobičajene perspektive, zalažući se za volontiranje i u profitnom sektoru. Ova knjiga je izazvala velike rasprave u javnosti.

Cijena: plaća se samo trošak poštarine

ZDRAVA SVEUČILIŠTA

Prijevod knjige koja ukazuje kako se hrvatska sveučilišta mogu uključiti u Mrežu zdravih sveučilišta u okviru programa zdravih gradova.

Cijena: 110,00 kn

RADOŠIĆ

Živopisna brošura o nematerijalnoj kulturnoj i tradicijskoj baštini Dalmatinske zagore, o sjećanjima i uspomena najstarijih stanovnika mjesta Radošić, proizašla je iz suradnje i partnerstva Općine Lečevica i udruge Zdravi grad na oživljavanju i održivom razvoju ove lokalne zajednice.

Cijena: 60,00 kn

Pozivamo vas na suradnju u promicanju pozitivnih ideja, inicijativa i aktivnosti u glasilu „Zdravo Hrvatska!“. Nudimo vam mogućnost da oglašavanjem putem ovog medija osigurate promicanje i vidljivost vašeg društvenog, gospodarskog ili ekološkog projekta i programa financiranog od EU, Vlade RH ili drugih donatora, na nivou cijele Hrvatske. Količina tiskanih primjeraka glasila kao i distribucija različitim korisnicima nosi i potencijal novih umrežavanja.

VELEPRODAJA I MALOPRODAJA UREDSKOG I ŠKOLSKOG PRIBORA

TRAMAX

Mažuranićevo šet. 26, Split, Tel. 548-808

Trg Gaja Bulata 6, Split, Tel. 322-240

Riva bb, Stari Grad, Tel. 765-988

Terminal bb, Supetar Tel. 757-666

- **TISKANICE**
- **UREDSKI PRIBOR**
- **ŠKOLSKI PRIBOR**
- **KOMPJUTORSKI PAPIRI**
- **FOTOKOPIRNI PAPIRI**
- **TONERI, RIBONI**
- **AUDIO, VIDEO MEDIJI**
- **I JOŠ ...**

Vaš vjerni pratilac u uredu i školi

SADRŽAJ

Zdravo Hrvatska!	2
Žabac i princeza	3
Lokalna prijetnja ili globalna prilika?	4
Splitsko-dalmatinska županija	5
ESENSEE natječaji za razvoj po mjeri čovjeka i prirode	6
Pronađi svoje pravo mjesto!	8
Sjeverna zvijezda u Radošiću	9
Cedra –klaster za eko-društvene inovacije i razvoj	10
Zeleno poduzetništvo	12
Eko-med!	14
Eko-stočarstvo	15
Zdravi eko život	17
Kod Predsjednika u subotu..	18
Kreativni razvoj socijalno poduzetničkih modela	20
Nagrada za socijalno poduzetništvo ACT i akteri	22
Intervju: Poduzetnik nagrađen za – služenje zajednici	23
Proaktivan HZZ za proaktivno zapošljavanje	26
Poduzetnica Jadranka Boban Pejić – najbolja od najboljih!	27
Centar izvrsnosti George Mateljan u Splitu	28
Put zdravlja	29
Zaštita kulturnog krajolika Radošića	30
Užitak škole u prirodi	31
Sigurnost na cestama Interneta	31
Poziv na Kongres!	32
Izdanja udruge Zdravi grad	34
Podupiratelji	35

Zdravo Hrvatska!

Foto: Marija Martinić

Glasilo "Zdravo Hrvatska!" izdanje je udruge Zdravi grad.
www.zdravigrad.hr

Misija udruge Zdravi grad: kroz neovisna znanstvena istraživanja, informiranje i educiranje o praktičnim znanjima i vještinama, te razvojne programe i projekte doprinosti cjelovitom zdravlju, održivosti i boljitku društva.

Izdaje:

Zdravi grad
Vukovarska 65,
21000 Split
tel: 540-630
fax: 540-631.

e-pošta:
ured@zdravigrad.hr

Uređivački odbor (abecednim redom)

Ranko Milić
Željko Petrović
Željka Raguž
Andrea Russo
Teo Verbanac

Glavna i odgovorna urednica:
Marija Martinić

Izvršni urednik:

Ranko Milić

Urednica
fotografije i dizajna:
Tatjana Krstić

Fotografkinje:
Jelena Popić
Tatjana Krstić

Tisak

Slobodna Dalmacija d.d.

Pravna napomena

Svi materijali objavljeni u ovom glasilu su autorski rad i zaštićeni su zakonom. Izdavač niti bilo koja osoba koja radi u ime izdavača ne odgovaraju za korištenje bilo koje informacije koja je sadržana u ovoj publikaciji.

Mediterran kakav je nekad bio

Hrvatska turistička zajednica
Iblov trg 10/IV
10 000 Zagreb
Hrvatska

Hrvatska turistička zajednica

Telefon: +385 (1) 4699 333
Fax: +385 (1) 4557 827
E-mail: info@htz.hr
www.hrvatska.hr